

Xenofons Græske Historie.

Første Bog.

Kap. 1.

1. Ikke ret mange Dage efter de forud skildrede Begivenheder¹ kom Thymochares fra Athen til Hellespontos med nogle faa Skibe, og det kom da straks til et nyt Søslag² mellem Lakedaimonierne og Athenaierne; Lakedaimonierne vandt her Sejr under Anførsel af Agesandridas. Kort herefter løb Dorieus, Diogoras's Søn, som havde været paa Rhodos, ved Vinterens Begyndelse³ ind i Hellespontos med 14 Skibe. Det var lige ved Daggry, han kom; og da Athenaiernes Udkigsmænd opdagede det, gav han Signal derom til Flaadens Anførere⁴. Disse lagde saa ud fra Land imod ham

¹) Se Anm. bag i Bogen.

²) Det tidligere Søslag, hvortil X.'s Ytring her viser hen, maa formodentlig være det hos Thukydidis VIII, 104 ff. omtalte Søslag ved Kynossema, eller muligvis den sammesteds Kap. 107 nævnte mindre Kamp med de 8 Skibe fra Byzantion. Om Forholdene ved det her omtalte nye Søslag, særligt om Stedet, hvor det stod, og om dets Følger, kan intet oplyses.

³) Vinteren 411—10. Det var vel sidst i Oktober eller først i November 411. Diodoros henfører Slaget, der omtales i det følgende, til 410.

⁴) Det har vel været en ved Elaius stationeret Afdeling af den attiske Flaade, hvis Hovedstyrke laa ved *Madytos* paa Cher-

med 20 Skibe; for dem maatte Dorieus flygte og lod da, efterhaanden som han kunde naa det, sine egne Krigsskibe løbe op paa Kysten i Egnen omkring Forbjærget Rhoiteion¹. Men Athenaierne løb tæt ind til Kysten, og med dem sloges nu Dorieus's Folk baade fra Skibene og fra Landjorden, indtil Athenaierne uden at have kunnet udrette noget sejlede bort til Madytos, hvor deres øvrige Krigsmagt laa. Mindaros, som just da var i Færd med at ofre til Athena i Ilion², havde imidlertid derfra faaet Øje paa Kampen og ilede nu ned til Havet³ for at bringe Undsætning; og efter at han havde faaet sine egne Krigsskibe sat i Søen, sejlede han ud for at tage imod Dorieus og hans Skibe. Da lagde Athenaierne paa ny ud fra Land imod dem, og uden for Kyststrækningen omkring Abydos begyndte de saa et Søslag, som varede fra Morgenstunden indtil

sonesos, lidt Sydvest for Sestos. Diodoros (13, 45) lader derimod Athenaierne have Station ved Sestos, hvorfra de saa, da de havde faaet Melding om, at Dorieus var ved Sigeion, løb ud imod ham med hele deres Flaade, 74 Skibe.

1) Diodoros siger, at han tyede ind til Byen *Dardanos*, som laa længere inde i Strædet paa den asiatiske Kyst; dér fik han Understøttelse i Kampen af den peloponnesiske Garnison i Byen.

2) Det var en ubetydelig Landsby, som havde rejst sig paa det gamle Troias Plads; men den iliske Athenas Tempel i den nød stor Anseelse (se Herodotos VII, 43). Diodoros lader Mindaros faa Efterretningen om Dorieus's Ankomst og Kamp i Abydos og saa straks sejle derfra ned til Dardanos med 84 Skibe; derefter giver han en meget omstændelig, over thukydeiske Motiver komponeret Skildring af Søslaget ved Dardanos (eller Abydos), som han dog lader foregaa i umiddelbar Fortsættelse af Kampen med Dorieus.

3) Det vil formodentlig sige: til *Abydos*, hvor hans Flaade laa. Men inden han kom derhen og fik sine Skibe, som laa optrukne paa Land, satte i Søen, maa der dog være gaaet nogen Tid hen, saa at det paafølgende Søslag vel først har staaet den næste Dag.

Aftentide. Paa nogle Punkter sejrede de, paa andre bleve de overvundne; og saaledes gik det, indtil Alkibiades bragte dem Forstærkning, idet han pludseligt kom sejlene ind i Strædet med 18 Skibe¹. Derefter gav Peloponnesierne sig paa Flugt og søgte hen til Abydos, og her kom Farnabazos ned til Kysten for at bringe dem Undsætning; og han red baade selv ud i Havet imod Fjenderne, saa langt det var ham muligt, og tog Del i Kampen, og opmuntrede ogsaa de andre, han havde med sig, Ryttere og Fodfolk, til at gøre det samme. Peloponnesierne samlede da deres Skibe i en fast sluttet Linie, tog Kampstilling mod Fjenderne tæt inde ved Land og kæmpede saaledes. Athenaierne erobrede dog 30 af Fjendernes Skibe (men uden Mandskabet) og bemægtigede sig igen dem, de selv havde mistet i Slaget, hvorefter de sejlede bort til Sestos. Derfra drog saa deres Skibe paa 40 nær ud af Hellespontos, og nogle fore et, andre et andet Sted hen for at inddrive Pengemidler; og den ene af Krigsøversterne, Thrasylos, sejlede hjem til Athen for at bringe Melding om det, der her var sket, og bede om flere Trosser og Skibe.

2. Herefter kom Tissafernes til Hellespontos²; og Alkibiades begav sig da til ham med eet Krigsskib og medbragte forskellige Gaver til ham. Men Tissafernes lod ham gribe og satte ham i Fængsel i Sardeis, idet han foregav, at Kongen bød ham at krige mod Athenaierne. Tredive Dage derefter lykkedes det dog Alkibiades tillige med Mantitheos, som var bleven tagen til Fange i Karien³, at faa fat paa nogle Heste,

¹) Han kom fra Samos, se Thuk. VIII, 108.

²) Se Thuk. VIII, 109.

³) Om *Mantitheos* og Anledningen til hans Tilfangetagelse vides intet nærmere.

paa hvilke de ved Nattetid flygtede bort fra Sardeis til Klazomenai.

3. Da Athenaierne ved Sestos imidlertid havde faaet Nys om, at Mindaros agtede at sejle over for at angribe dem med 60 Skibe, listede de sig om Natten bort fra Sestos til Kardia¹; og her kom ogsaa Alkibiades hen fra Klazomenai med 5 Krigsgalejer og et lille Kystfartøj. Men saa snart han havde bragt i Erfaring, at Peloponnesiernes Skibe vare afgaaede fra Abydos til Kyzikos, drog han selv over Land til Sestos og gav sine Skibe Befaling til at sejle rundt om Chersonesos sammestedshen. Da de nu vare ankomne dér til Stedet, og han allerede stod i Begreb med at lægge ud derfra i den Hensigt at levere Peloponnesierne et Søslag, kom Theramenes² sejlene ind i Strædet og bragte ham Forstærkning med 20 Skibe fra Makedo-

¹) *Kardia* laa paa Nordsiden af Chersonesos, nær ved den inderste Vig af den store Bugt mellem denne Halvø og Thrakien; Athenaierne maatte altsaa sejle ud af Hellespontos og helt omkring Chersonesos. Fra Kardias sendte de saa Bud til Thrakien for at hidkalde Thrasybulos.

²) Diodoros fortæller (13, 47 og 49), hvad X. har forbigaaet, at Theramenes, som var bleven genvalgt til Strateg og overhovedet spillede en stor Rolle i den nærmeste Tid efter Oligarcheringens Fald, var bleven udsendt fra Athen med 30 Skibe for at hindre Bygningen af en Dæmning over Euripos (mellem *Aulis* og *Chalkis*), som Euboeerne i Forening med Boioterne vare i Færd med at anlægge for at sikre Øen virksom og let Adgang til Hjælp mod mulige Angreb fra Athen. Dette Hverv mislykkedes dog for ham, og han sejlede derfor bort igen, foretog forskellige Plyndringstog paa Fjendens Omraade, drog ogsaa omkring til de forbundne Stæder, især paa Øerne, og sikrede Athens Herredømme dér, lige som han ogsaa styrkede de demokratiske Regeringer i dem og udpressede Penge af de oligarchisksindede Modstandere. Til sidst kom han til Makedonien og hjalp dets Konge Archelaos ved Belejringen af Pydna, som havde nægtet ham Lydighed; men da Belejringen trak i Langdrag, sejlede han bort til Thrakiens Kyst og stødte der til Thrasybulos.

nien, og samtidigt kom ogsaa Thrasybulos med 20 andre fra Thasos; de havde begge været ude for at ind-drive Penge. Alkibiades bød da ogsaa dem at tage de store Sejl ud af Skibene¹ og følge efter sig, og derpaa sejlede han selv af Sted til Parion; men efter at saa alle Skibene, 86 i Tallet, vare blevne samlede ved Parion, sejlede de i Løbet af den paafølgende Nat derfra ud paa Søen og ankom den næste Dag omtrent ved Middagstid til Prokonnesos². Dér fik de at vide, at baade Mindaros og Farnabazos med hans Landhær vare i Kyzikos³. Denne Dag over bleve de da nu liggende roligt dér paa Pladsen; men den næste Dag forsamlede Alkibiades sine Folk og holdt en Opmuntringstale til dem, idet han forestillede dem, at de maatte finde sig i den Nødvendighed at kæmpe baade til Søs og til Lands og belejre Byer; »thi vi«, sagde han, »har ingen Penge, hvorimod vore Fjender faar dem i rigeligt Maal fra Perserkongen«. Dagen forud havde han, saa snart de vare gaaede til Ankers, draget alle Handelsfartøjerne og Smaabaadene sammen omkring sit eget Skib, for at ingen skulde bringe Melding ud til Fjenderne om Skibenes Antal; og han havde ladet en Herold udraabe,

1) Paa Krigsskibene plejede man altid at tage de store Sejl paa den midterste Mast ned, naar man beredte sig til Søslag. Smlgn. Thuk. VIII, Kap. 28 og 42. Undertiden tog man dem endog helt ud af Skibene og lod dem blive inde paa Land, hvor Fjenderne saa stundom kunde røve dem, se ndfr. II Bog, Kap. 1, 7.

2) *Parion* laa paa Asiens Kyst, dér hvor Hellespontos munder ud i Propontis (Marmarahavet); *Prokonnesos* laa længere mod Øst i Propontis paa en Ø, Nord for den større Ø *Arktonnesos*, paa hvis Sydside *Kyzikos* laa, nær ved Fastlandet, som det var forbundet med ved to Broer.

3) Mindaros havde nemlig, saa snart han var kommen til Kyzikos med sin Flaade, landsat sine Tropper og forenet sig med Farnabazos's Hær; og efter en kort Belejring havde de saa erobret Byen.

at enhver, der blev greben i at sejle over til Fastlands-kysten, vilde blive straffet med Døden. Men efter at han nu havde afholdt den omtalte Forsamling, traf han sine Forberedelser til det paatænkte Søslag og sejlede saa under et stærkt Regnskyl ud fra Prokonnesos over imod Kyzikos. Da han imidlertid var kommen nær hen til Kyzikos, blev det klart Vejr, og Solen straaledede frem; og han saa' da Mindaros's Skibe i Færd med at holde Øvelser langt borte fra Havnen, saaledes at de vare afskaarne fra den af ham selv; de vare i alt 60 Skibe. Saa snart nu Peloponnesierne fik Øje paa Athenaiernes Krigsskibe, som baade vare langt talrigere end før og laa tæt inde ved Havnen, flygtede de ind imod Land; og efter at de dér havde lagt deres Skibe for Anker i sluttet Skare, indlod de sig i Kamp med Modstanderne, som styrede løs paa dem. Alkibiades sejlede da uden om dem med de 20 bedste Sejlere i Flaaden og gik op paa Land; og da Mindaros saa' dette, gik ogsaa han fra Borde og kæmpede paa Landjorden; her faldt han selv, og hans Folk flygtede. Athenaierne førte derpaa alle Skibene bort med sig til Prokonnesos med Undtagelse af Syrakosierne; disse havde nemlig Syrakosierne selv stukket i Brand¹.

4. Den næste Dag sejlede Athenaierne derfra til Kyzikos; og da baade Peloponnesierne og Farnabazos havde forladt Byen, tog Kyzikenerne imod Athenaierne. Alkibiades forblev dér i 20 Dage og udpressede mange Penge af Kyzikenerne, men gjorde for øvrigt ikke Byen nogen anden Skade; derefter sejlede han bort til Prokonnesos, og derfra videre til Perinthos og Selybria². Perinthierne gav Athenaiernes Krigsmagt Adgang til

¹) Se Anm. bag i Bogen.

²) Disse to Byer laa paa Nordsiden af Propontis i Egnen hen imod Byzantion; *Kalchedon* laa ved Indløbet til Bosporos lige over for Byzantion.

deres By; dette gjorde Selybrianerne vel ikke, men de betalte Penge. Derfra gik Athenaierne til Chrysopolis i Kalchedons Landomraade, befæstede denne By og indrettede et Toldsted i den, hvor de siden indkrævede Tiendeafgiften af de Handelsfartøjer, der kom fra Pontos; og efter at have ladet en Vagteskadre paa 30 Skibe under Anførsel af to af Krigsøverstjerne, Tharameus og Eumachos, blive tilbage dér, dels for at passe paa Pladsen, dels for at kapre dem af de udsejlende Skibe, der tilhørte Fjenderne, og tillige gøre disse al den Skade, de ellers kunde, drog de øvrige Krigsøverstjerne bort til Hellespontos.

5. Fra Hippokrates, Mindaros's Næstkommanderende¹, var der imidlertid til Lakedaimon bleven sendt en Skrivelse, som blev opsnappet og bragt til Athen; den lød som følger: »Skibene er tabte. Mindaros er gaaet bort. Folkene sulte. Vi véd ikke, hvad vi skal gøre«. Men Farnabazos opmuntrede paa enhver Maade Peloponnesiernes Hær og deres Forbundsfæller til ikke at tage Modet for nogle Skibsplankers Skyld, saa længe blot deres Personer vare i Behold; for Tømmer, sagde han, var der jo fuldt op af i Kongens Land; og han gav hver Mand en Klædning og Underholdspenge for to Maaneder, udrustede Søfolkene som Sværtbevæbnede og satte dem til at være Vogtere af Kyststrækningerne i hans eget Land. Endvidere sammenkaldte han baade Krigsøverstjerne og Skibsbefalingsmændene fra deres forskellige Stæder og opfordrede dem

¹) Denne *Hippokrates*, hvis græske Officerstitel er *epistolévs* (Viceadmiral), er vel den samme, som efter Thukydidés (VIII, 107) i sin Tid af Mindaros var bleven sendt over til Euboia tillige med Epikles for at hente Forstærkning til den peloponnesiske Flaade; naar og hvorledes han senere var kommen tilbage igen til Hellespontos, er der ingen Beretning om. Diodoros nævner ham ikke ved hin Sendelse.

til at bygge sig nye Krigsskibe i Antandros¹, saa mange som de hver især havde mistet; og baade gav han dem Pengemidler dertil og sagde, at de kunde hente Skibstømmer fra Idebjærget. Medens de nu her vare i Færd med at tømre sig Skibe, byggede Syrakosierne tillige et Stykke af Byens Mur færdigt for Antandrierne; og af alle dem, der laa i Garnison dér, vandt de mest deres Gunst. Derfor nyde da ogsaa Syrakosierne Rettigheder i Antandros som Statens Velgørere² og Borgere i Byen. Saa snart altsaa Farnabazos havde truffet disse Anordninger, drog han øjeblikkelig til Kalchedon for at undsætte denne By.

6. Paa dette Tidspunkt kom der det Budskab hjemme fra til Syrakosiernes Krigsøverster, at de vare blevne landsforviste af Statens demokratiske Regering³. De sammenkaldte da deres Landsmænd i Hæren, og med Hermokrates til Ordfører klagede de højt over den Ulykke, der var overgaaet dem, at de alle sammen vare blevne landsforviste uretfærdigt og i Strid med Loven. De formanede dernæst Folkene til ogsaa for Fremtiden, lige som tidligere, at opføre sig som brave Mænd og vise Mod og Lyst til at udføre, hvad der til enhver Tid blev paabudt dem: »I skal«, sagde de, »huske paa, baade hvor mange Sæjre I har vundet og hvor mange Skibe I har erobret

¹) Om *Antandros* i Landskabet Troas med den skovrige Bjærgegn *Ide* se Thuk. IV, Kap. 52 og 75. Denne By maa, da Lakedaimonierne havde overladt Perserne de græske Byer paa Lilleasiens Kyst, efter sin Beliggenhed være kommen til at tilhøre Farnabazos, skønt man af Thuk. VIII, 108 f. maa slutte, at Tissafernes til en Tid havde gjort Krav paa Besiddelsen af den.

²) Se Thuk. I Bd., S. 180 Anm. 1.

³) Hvad deres demokratiske Modstandere i Syrakusai have beskylldt dem for, og hvormed deres Forvisning er bleven begrundet, vides ikke.

alene for eder selv, og ved hvor mange Lejligheder I sammen med de andre har staaet uovervundne under vor Førelse, idet I altid blev stillede paa den mest ærefulde Plads paa Grund af den Dygtighed, som vi udviste, og den Iver, som I lagde for Dagen i Kampene baade til Lands og til Vands.« Til sidst opfordrede de dem til at vælge sig nye Førere, indtil de Mænd kom, der hjemme vare udvalgte til at træde i deres Sted. Men Folkene brød ud i høje Raab og bød dem vedblive at føre Kommandoen; og højere end alle andre raabte Skibsbefalingsmændene, Søsoldaterne og Styrmandene. De erklærede imidlertid, at det ikke vilde være tilbørligt af dem at gøre Oprør imod deres egen Stat; men hvis nogen af Folkene havde nogen Klage at føre over dem, burde man, sagde de, give dem Lejlighed til at forsvare sig. Der var dog ingen, der fremførte nogen Beskyldning imod dem, men alle bad dem om at blive; og saa blev de da, indtil de Mænd kom, der skulde være Krigsøverster i Stedet for dem, nemlig Demarchos, Epidokos's Søn, Myskon, Menekrates's Søn, og Potamis, Gnosis's Søn. Da tilsvor de fleste af Skibsbefalingsmændene dem, at de nok skulde udvirke deres Hjemkaldelse fra Landsforvisningen, naar de selv vare komne tilbage til Syrakusai; og saa lod de dem alle drage bort med Ros, hvorhen de vilde. Særligt savnede dog Hermokrates's Omgangsvener i højeste Maal denne Mand paa Grund af hans Omhu, Iver og jævne Væsen. Han plejede nemlig hver eneste Dag tidligt om Morgen og hen imod Aftentide at samle de braveste Mænd blandt Skibsbefalingsmændene, Styrmandene og Søsoldaterne, som han kendte, i sit Telt og meddelte dem da i Fortrolighed, hvad han agtede enten at sige eller at gøre; og han gav dem megen Belæring, idet han opfordrede dem til at udtale deres Mening, snart øjeblikkeligt uden Forberedelse, snart

efter at de havde overvejet Spørgsmaalene. Dette havde ogsaa til Følge, at Hermokrates for det meste indlagde sig stor Ære i Krigsraadet, idet man mente, at hans Forslag og Raad vare de bedste¹.

7. Paa Thasos² kom det omtrent ved dette Tidspunkt til en Partikamp, som førte til, at det lakonisk-sindede Parti og den lakoniske Harmost Eteonikos bleve forjagne. Lakoneren Pasippidas³ fik Skyld for at have sat dette i Værk i Forstaaelse med Tissafernes og blev derfor landsforvist fra Sparta; og til at overtage den Sømagt, som han havde sammendraget fra Forbunds-fællerne, udsendte man Kratesippidas, som saa overtog den paa Chios.

8. Omtrent ved denne Tid, medens Thrasyllus var i Athen, gjorde Agis et Tog ud fra Dekeleia for at fouragere; og han kom paa dette nær hen til selve Murene om Athen. Da førte Thrasyllus saavel Athenaiernes egne Soldater som alle de andre Tropper, der vare i Byen, ud af denne og opstillede dem i Slagorden ved Gymnasiet Lykeion⁴, idet det var hans Be-

¹) Herefter følger i Haandskrifterne nogle Ord, hvori der fortælles lidt om Hermokrates's senere Skæbne; men de ere saa forvirrede, ja til Dels meningsløse, at X. umuligt kan have skrevet dem saaledes, og jeg har derfor sprunget dem over. Hvad Diodoros (13, 63 og 75) beretter om denne Ting, har jeg kortelig meddelt i Thuk. III Bd. S. 465 Anm. 1.

²) Om *Thasos's* Frafald fra Athen 411 har Thukydidis berettet (VIII, 64); men han har ikke fortalt noget om, at det havde faaet en lakedaimonisk Besætning under Harmosten *Eteonikos* (formodentlig ham, der nævnes hos Thuk. VIII, 23).

³) *Pasippidas* synes at være bleven udnævnt til spartansk Nauarch efter Mindaros's Fald og saa at have begivet sig over til Ionien og indladt sig i Forbindelse med Tissafernes. Om Nauarchembedet i Sparta se Thuk. I Bd., S. 295 Anm. 1.

⁴) Dette Sted, som senere blev berømt ved, at Aristoteles og hans Disciple (Peripatetikerne) færdedes dér, laa uden for den østlige Bymur ved Bækken *Elissos*.

stemmelse at indlade sig i et Slag, hvis Fjenderne kom derhen. Saa snart Agis saa' dette, førte han hastigt sin Hær bort igen; og ved den Lejlighed bleve nogle faa Mand af dens Bagtrop fældede af Athenaiernes letbevæbnede Skarer. Dette havde til Følge, at Athenaierne vare endnu mere villige, end de ellers vilde have været, til at indrømme Thrasyllus det, han var kommen for at udvirke¹; og de vedtog en Folkebeslutning om, at han selv maatte udskrive 1000 Mand Sværtbevæbnede, 100 Ryttere og 50 Krigsskibe.

9. Da endvidere Agis fra Dekeleia af saa' mange Skibe med Korn løbe ind i Peiraieus, erklærede han, det var til ingen Nytte, at han og hans Hær nu allerede saa lang Tid igennem havde afspærret Athenaierne fra deres Land, medmindre man ogsaa kunde gøre sig til Herre over de Egne, hvorfra Kornet blev indført til dem ad Søvejen²; derfor var det bedst, sagde han, at sende Klearchos, Rhamfias's Søn, som var Byzantiernes Gæsteven, til Kalchedon og Byzantion. Efter at dette var besluttet³, udskrev man i Megara og hos de andre Forbundsfæller Bemanding til 15 Skibe, som snarere vare tjenlige til Soldatertransport end til Kamp; og med dem drog Klearchos af Sted. Tre af hans Skibe bleve imidlertid i Hellespontos ødelagte af de 9 attiske Skibe, der stadigt laa paa Vagt dér og passede paa Handelsfartøjerne; Resten flygtede derimod

¹) Se ovfr. § 1 Sl., S. 3.

²) Attika var ikke i Stand til at brødføde sin Befolkning; derfor maatte Athenaierne indføre meget Korn, som de især hentede fra Egnene ved *Pontos* (Sortehavet). Søvejen dertil beherskedes særligt af Stæderne ved Bosporos, *Byzantion* og *Kalchedon*. Om *Klearchos* se en anden Beretning hos Thuk. VIII, Kap. 80.

³) af Regeringen i Sparta.

ind til Abydos¹ og slap siden derfra i god Behold over til Byzantion.

Kap. 2.

1. I det næste Aar² befæstede Athenaierne Thoirikos³; og Thrasylllos tog de Skibe med sig, der vare givne ham ved Folkebeslutningen, og af hvis Søfolk han havde forsynet 5000 Mand med lette Skjolde, for at de ogsaa kunde tjene som Peltaster, og med dem sejlede han ved Sommerens Begyndelse fra Athen over til Samos. Her forblev han tre Dage og sejlede saa til Pygela⁴; dér hærgede han baade Byens Landdistrikt og foretog et Angreb paa dens Fæstningsværker. Fra Miletos rykkede imidlertid en Skare Tropper ud til Undsætning for Pygeleerne og gav sig til at forfølge Athenaiernes letbevæbnede Soldater, som havde spredt sig omkring i Egnen. Men Peltasterne og to Kompagnier af de Sværtbevæbnede ilede til for at hjælpe deres Landsmænd, de letbevæbnede Tropper, og nedhuggede alle Milesierne paa nogle faa nær; de tog ogsaa henved 200 Skjolde og oprejste et Sejrsmærke. Den næste Dag sejlede Athenaierne til Notion, og derfra marcherede de, efter at have truffet de nødvendige Forberedelser, til Kolo fon, hvis Indbyggere underkastede sig dem. I Løbet af den paafølgende Nat gjorde de dernæst et Indfald i Lydien, hvor Kornet

¹) Der staar i Teksten *Sestos*; men dette er umuligt, da denne By stadigt var i Athenaiernes Magt, og der kan næppe være Tvivl om, at Genbobyen *Abydos* er den, der burde være nævnt her.

²) Aar 409.

³) Det ligger paa Attikas Sydostkyst, nær ved Sølvminerne i *Laureion*.

⁴) *Pygela* laa paa Lydiens Kyst lidt S. for Efesos; N. for dette laa *Notion* og *Kolo fon* (se Thuk. III Bog, 34 Kap.).

paa Markerne dengang var modent; og de afbrændte dér mange Landsbyer og bemægtigede sig Penge, Trælle og andet Bytte i rigeligt Maal. Men Perseren Stages¹ opholdt sig just i denne Egn; og da Athenaierne nu fra deres Lejr havde spredt sig til alle Sider for at røve Bytte, hver Mand for sig, ilede han til med sit Rytteri og fangede een Mand levende, men dræbte syv. Derefter førte Thrasyllus sin Hær tilbage ned til Havet; og det var nu hans Agt at sejle til Efesos. Men da Tissaernes fik Nys om, at han havde dette i Sinde, begyndte han baade at sammendrage en stor Hær og at sende Ryttere ud med Opbud til alle om at ile til Efesos for at forsvare Artemis². Den syttende Dag efter sit første Indfald i Ionien kom nu Thrasyllus sejlende til Efesos; og efter at han havde landsat sine sværtbevæbnede Krigere ved Koressos³ og Rytterne, Peltasterne, Søsoldaterne og alle de andre ved de sumpede Engstrækninger paa den nordlige Side af Byen, førte han lige ved Daggrø begge sine Hærafdelinger frem mod Byen til Angreb. Men Efesiernes egne Tropper rykkede ud fra Byen til Forsvar for deres Land og tillige med dem de Forbundsfæller, som Tissaernes havde ført hid, og endvidere Syrakosierne, saavel Mandskabet paa de 20 Skibe, der havde været dér fra tidligere Tid af, som det paa 5 andre Skibe, der just paa det Tidspunkt havde sluttet sig til hine og vare ankomne for ganske

¹) Han er omtalt hos Thuk. VIII, 16 som en af Tissaernes's Underbefalingsmænd.

²) Om den efesiske *Artemis* og hendes berømte Tempel se Thuk. VIII, Kap. 109 med Anm. Tissaernes udsprede Rygtet om, at Athenaierne vilde angribe dette Tempel, idet han derved haabede at faa alle Folk dér i Egnen til at rejse sig til dets Forsvar.

³) *Koressos* var en Bjærgaas, der strakte sig i Retning fra Ø. til V. paa Sydsiden af Byen; Engdragene laa derimod ved *Kaystros*floden paa Byens Nordside.

nylig under Anførsel af Krigsøversterne Eukles, Hippons Søn, og Herakleidas, Aristogenes's Søn, samt endelig Mandskabet paa to Skibe fra Selinus. Alle disse drog da nu først ud imod de Sværtbevæbnedes Trop, som stod paa Koressos; men efter at de havde slaaet disse paa Flugt og dræbt omtrent 100 Mand af dem samt jaget de øvrige ned i Havet, vendte de sig mod Hærafdelingen ved Engene. Ogsaa dér kastede Athenaierne sig paa Flugt, og henved 300 af dem faldt. Efesierne oprejste nu et Sejrsmærke paa denne Plads samt et andet ved Koressos; og til Syrakosierne og Selinuntierne, som havde udmærket sig mest i Kampen, gav de Tapperhedsbelønninger, saavel til dem alle i Forening som til mange enkelte Krigere, og de tilstod enhver af dem, der nogensinde vilde bosætte sig i deres By, Ret til at bo dér med Fritagelse for alle Afgifter; Selinuntierne gav de oven i Købet Borgerret hos sig, eftersom deres egen By var bleven ødelagt¹. Athenaierne udbad sig en Vaabenhvile, hvorunder de opsamlede deres Faldne, og sejlede saa bort til Notion, hvor de begravede dem; derefter gik de under Sejl ad Lesbos og Hellespontos til.

2. Medens de nu laa for Anker ved Methymna

¹) Diodoros (13, 43 f., 54 ff.) fortæller, at Egestaierne efter Athenaiernes Nederlag ved Syrakusai bleve haardt trængte af Selinuntierne, hvorfor de søgte Hjælp mod dem hos Karthago. Dette førte til, at Karthagerne, efter først at have sendt Egestaierne en mindre Hjælpekære, som tilføjede Selinuntierne et Nederlag, Aar 409 lod den ældre Hannibal med en stor Hær gaa over til Sikilien. Han gav sig straks til at belejre Selinus, som forsvarede sig tappert, men ikke fik Hjælp i rette Tid af Syrakosierne og de andre Sikelioter. Det blev da erobret og til Dels ødelagt og dets Indbyggere for største Delen dræbte eller slæbte bort i Slaveri; kun o. 2600 undslap til Akragas. Dem tillod Hannibal senere at vende hjem til deres By, som Karthagerne beholdt og tvang til at betale sig Tribut.

paa Lesbos, saa' de de 25 Skibe fra Syrakusai komme sejlene op langs med Kysten fra Efesos; de lagde da ud imod dem, og fire af dem erobrede de med samt deres Mandskab, men de øvrige jog de tilbage til Efesos. Alle Fangerne sendte Thrasylllos til Athen med Undtagelse af Athenaieren Alkibiades, som var en Fætter til Alkibiades og var bleven landsforvist sammen med ham; denne lod han stene ihjel¹. Derpaa sejlede han bort til Athenaiernes øvrige Sømagt ved Sestos; og nu drog hele Hærstyrken derfra over til Lampsakos. Herefter indtraadte Vinteren; og i Løbet af den brød de fangne Syrakosiere, som vare blevne indespærrede i Stenbrudene ved Peiraiæus, sig en Vej igennem Klippen og løb om Natten bort til Dekeleia, nogle enkelte til Megara.

3. Øvre ved Lampsakos vilde Alkibiades sammensmelte alle Tropperne til een Hær; men hans tidligere Soldater vilde ikke staa i Afdelinger sammen med Thrasylllos's Folk, saasom de selv vare uovervundne, medens de andre vare komne hid med et Nederlags Skam paa sig. Dér tilbragte de da nu alle sammen Vinteren med Befæstningsarbejder ved Lampsakos, og tillige gjorde de et Krigstog mod Abydos; Farnabazos ilede rigtignok til med en stor Rytterhær for at hjælpe Byen, men blev overvunden i et Slag og maatte flygte. Alkibiades forfulgte ham med sine Rytere og med 120 sværtbevæbnede Soldater, som anførtes

¹) Saaledes staar der overleveret (*kateleusen*); man har imidlertid tvivlet om Rigtigheden af dette Ord, idet man har ment, at Thrasylllos umuligt har kunnet handle saa hensynsløst mod sin højt ansete Embedsbroders Fætter, og derfor villet rette det til *apelysen*: »gav ham fri«. Men man maa dog tænke paa, at denne Alkibiades, som vi for øvrigt ikke kende nærmere til, endnu stadigt var forbleven i Fjendernes Rækker som Landsforræder.

af Menandros¹, indtil Mørkets Frembrud standsede Forfølgelsen. Denne Kamp havde til Følge, at Soldaterne af sig selv sluttede Forlig med hverandre indbyrdes og med Glæde tog imod Thrasyllós's Folk. De gjorde ogsaa i Vinterens Løb adskillige andre Strejftog ind paa Fastlandet og hærgede paa Perserkongens Land.

4. Ved den samme Tid tilstod ogsaa Lakedaimonierne ved en Overenskomst de oprørske Heiloter fra Malea(?), der havde sat sig fast paa Bjærget Koryfasion ved Pylos, uhindret Afmarche derfra². Omtrent ved den samme Tid forraadte endvidere Achaierne³

¹) Efter Plutarchos (Alkib. 29) maa man antage, at disse Sværtbevæbnede have hørt til Thrasyllós's Folk. Deres heldige Kamp ved denne Lejlighed fremkaldte Omslaget i Stemningen hos Alkibiades's egne Soldater.

²) Om *Koryfasion* og *Pylos* se Thuk. II Bd., S. 153 Anm. 1. Men at Heiloter fra Egnen omkring Forbjærget *Malea* i det sydøstlige Lakonien skulde være komne herhen, ser dog ganske utroligt ud; Navnet *Malea* maa vist være urigtigt, og der har vel staaet Navnet paa et eller andet Punkt i Messenien. Hvad X. her beretter, maa formodentlig suppleres med, hvad der fortælles hos Diodoros 13, 64: Lakedaimonierne sendte i dette Aar baade en Flaadeafdeling og en Landhær mod Pylos, som endnu bestandig var i Athenaiernes Magt og holdtes besat af Messenierne og Heiloterne (Thuk. V, 56). For at hjælpe det haardt angrebne Pylos sendte da Athenaierne en Eskadre paa 30 Skibe dertil under Anførsel af Krigsøverst *Anytos*, Anthemions Søn (bekendt som Sokrates's Anklager). En Storm gjorde ham det imidlertid umuligt at komme omkring Malea, og han maatte vende hjem til Athen, hvor han saa blev anklaget for Landsforræderi; men han skal ved Bestikkelse af Heliastdommerne have opnaaet Frikendelse. Besættningen i Pylos holdt dog Stand en Tid endnu i Haab om Hjælp fra Athen; men til sidst nødte Fjendernes idelige Angreb og Hungersnød dem til at kapitulere, mod at Lakedaimonierne tilstod dem fri Afmarche fra Stedet. Saaledes kom Lakedaimonierne atter i Besiddelse af Pylos, 15 Aar efter at Demosthenes først havde besat Pladsen.

³) d. v. s. *de fthiotiske Achaiere*; om dem og *Oitaierne* se Thuk. III, 92 og VIII, 3. *Herakleia* var efter Thuk. V, 51 f. blevet

Nybyggerne i det trachiniske Herakleia, da de i Forening med dem stod opstillede til Kamp mod deres Fjender Oitaierne; og Forræderiet havde til Følge, at der omkom henved 700 af Nybyggerne tillige med den fra Lakedaimon hidsendte Harmost Labotas¹.

Kap. 3.

1. Da Vinteren hørte op og Foraaret var i sin Begyndelse², sejlede Athenaierne³ med hele deres Krigsmagt til Prokonnesos; derfra brød de op igen for at drage mod Kalchedon og Byzantion og lejrede sig saa foran Kalchedon. Saa snart nu Kalchedonierne fik Nys om Athenaiernes Nærmelse, anbragte de alt deres Gods, som Fjenderne ellers kunde gøre til Bytte⁴, i Forvaring hos deres Naboer, de bithyniske Thrakere. Men Alkibiades tog nogle faa af de Sværtbevæbnede og alle sine Ryttere med sig, gav Skibene Befaling til at følge sig langs med Kysten, og drog saa ind i Bithynernes Land og afkrævede dem Kalchedoniernes Gods; i modsat Fald, sagde han, vilde han bekrige dem. De udleverede det da ogsaa. Da han nu, efter at have ladet Bithynerne give sig Troskabsløfter, var

taget i Besiddelse af Boioterne, fordi den daværende lakedaimoniske Harmost havde ført et slet Regimente dér; men Stedet her viser, at Lakedaimonierne senere igen have faaet Byen i deres Magt og ansat en ny Harmost i den.

¹) Se Anm. bag i Bogen.

²) Aar 408; Diodoros henfører dog de i Kap. 3 omtalte Begivenheder til 409.

³) Diodoros 13, 65 siger nøjagtigere, at det var *Alkibiades* og *Thrasyllos*, som nu forlod Lampsakos efter at have befæstet det og lagt en tilstrækkelig Besætning i det; de vilde saa forbinde sig med Theramenes (og Eumachos), som laa ved Chrysopolis, og give sig til at belejre Kalchedon.

⁴) Der tænkes særligt paa deres Kvæg og anden rørlig Ejendom, som de havde ude paa deres Marker.

vendt tilbage til Athenaiernes Lejr med Byttet, begyndte han med hele sin Hærstyrke at indeslutte Kalchedon med en Tømmervold, der strakte sig fra det ene Hav til det andet¹; og med den afspærrede han tillige Adgangen til den Flod, der løb tæt forbi Byen, paa en saa stor Strækning, som det var ham muligt. Dette bevægede da den lakedaimoniske Harmost Hippokrates til at føre sine Soldater ud af Byen for at tilbyde et Slag; Athenaierne opstillede sig ogsaa i Slagorden over for ham, og fra Egnen uden for Indeslutningsvolden kom Farnabazos ilende hid til Undsætning med en stor Hær af Fodfolk og Ryttere. Nu holdt da Hippokrates og Thrasylos en lang Tid igennem Kampen gaaende, hver især med sine sværtbevæbnede Soldater, indtil Alkibiades kom Thrasylos til Hjælp med en Skare Sværtbevæbnede og alle Rytterne; da faldt Hippokrates, og hans Folk flygtede tilbage ind i Byen. Farnabazos havde ikke kunnet naa at komme i Forbindelse med Hippokrates paa Grund af, at Passagen var meget snæver, idet Indeslutningsvolden paa hver Side gik tæt hen til Floden; han maatte derfor samtidigt trække sig tilbage til Heraklestemplet i Kalchedoniernes Land, hvor han havde sin Lejr.

2. Efter dette Slag drog Alkibiades bort til Hellespontos og til Chersonesos for at skaffe Penge til Veje. Imidlertid sluttede Athenaiernes øvrige Krigsøverstere den Overenskomst med Farnabazos, at denne skulde betale Athenaierne 20 Talenter for at skaane Kalchedon og føre Sendemænd fra Athenaierne op til Perserkongen, og at endvidere Kalchedonierne skulde udrede deres Tribut til Athenaierne med ganske det samme Beløb, som de ellers havde givet, og udbetale

¹) d. v. s. Volden gik bag om Byen og naaede fra Bosporos til Propontis.

dem de Penge, som de skyldte dem¹; til Gengæld maatte saa Athenaierne ikke føre Krig mod Farnabazos² saa længe, indtil Sendemændene vare komne tilbage fra Perserkongen; og paa denne Pagt aflagde Farnabazos og Athenaierne gensidig Ed til hinanden. Alkibiades havde ikke været til Stede ved Edsaflæggelsen, men opholdt sig paa denne Tid ved Selybria; og efter at have erobret denne By³ var han derfra gaaet mod Byzantion med hele den Hærstyrke, Chersonesierne kunde stille i Marken, samt med en Del Soldater fra Thrakien og over 300 Ryttere. Farnabazos, som ansaa det for tilbørligt, at ogsaa han aflagde Eden, ventede imidlertid i Kalchedon paa, at han skulde komme tilbage fra Byzantion. Men da Alkibiades saa var kommen, erklærede han, at han ikke vilde sværge, medmindre ogsaa Farnabazos aflagde Ed til ham. Det blev da dertil, at Alkibiades i Chrysopolis aflagde edeligt Løfte til Farnabazos's Afsendinge Mitrobates og Arnapes, og paa den anden Side Farnabazos i Kalchedon til Alkibiades's Afsendinge Euryptolemos og Diotimos; og baade besvor de den offentlige Overenskomst og sluttede ogsaa personligt Venskabspagt med hinanden. Straks herefter drog saa Farnabazos bort og gav de Sendemænd, der skulde gaa til Perserkongen,

¹) Herved menes sikkert Tributbeløbet for den Tid (siden 411), Kalchedon havde været løsrevet fra Athen, til hvis skatskyldige Forbundsfæller det havde hørt.

²) I Haandskrifterne af X.'s Værk staar der her: Kalchedonierne; men det rigtige findes i den Beretning om Traktaten, der gives hos Plutarchos (Alkib. 31), hvor Bestemmelsen lyder paa: »at Athenaierne ikke maatte gøre Skade paa Farnabazos's Land«.

³) Om Alkibiades's Kamp mod Selybria og dets Indtagelse ved List og Forræderi findes en udførlig Beretning hos Plutarchos (Alkib. Kap. 30). Den Traktat, der derefter sluttedes mellem Athen og Selybria, er til Dels bevaret i en Indskrift.

Befaling om at møde hos ham i Kyzikos; Sendemændene vare Athenaierne Dorotheos, Filokydes, Theogenes, Euryptolemos og Mantitheos, og med dem fulgte ogsaa Argeierne Kleostratos og Pyrrholochos.

3. Medens nu Farnabazos førte disse Mænd et Stykke paa Vej, indesluttede Athenaierne Byzantion med en Mur og gav sig til at belejre Byen, idet de baade foretog Beskydning af og Stormløb mod dens Mure. Inde i Byzantion var den lakedaimoniske Harmost Klearchos, som havde en ikke synderlig stor Skare af Perioiker og Neodamoder¹ hos sig; og foruden dem var der en Trop Megareere under Anførsel af Helixos fra Megara og nogle Boiotere, som til Anfører havde Koiratadas. Da nu Athenaierne intet kunde udrette med Magt, fik de nogle af Byzantierne overtalt til at forraade Byen til dem. Harmosten Klearchos havde ikke troet, at nogen vilde indlade sig paa dette, og derfor gik han, efter at have ordnet alt i Byen saa godt, som han kunde, og overdraget Ledelsen af Sagerne dér til Koiratadas og Helixos, over paa Fastlandet hinsides Bosporos til Farnabazos, dels for at faa Penge af ham til at betale sine Soldater med, dels for at sammendrage de Skibe, der af Pasippidas vare efterladte til Vagthold paa forskellige Punkter ved Hellespontos og desuden ved Antandros, samt dem, som Agesandridas, der havde været Underbefalingsmand hos Mindaros, laa med ved Thrakiens Kyst; han vilde ogsaa lade en Del andre Skibe bygge; og hans Tanke var, at disse Skibe, naar de alle vare blevne samlede, skulde foretage Hærgningstog mod Athenaiernes Forbundsfæller og derved drage deres Krigsmagt bort fra Byzantion. Men da nu Klearchos var sejlet

¹⁾ Se Thuk., I. Bd., S. 132 Anm. 1. og III Bd., S. 16 Anm. 1. Om *Helixos* se Thuk. VIII, Kap. 80.

bort, traf de af Byzantierne, der vilde forraade Byen, deres Forberedelser hertil; det var Kydon, Ariston, Anaxikrates, Lykurgos og Anaxilaos, hvilken sidste senere hen i Lakedaimon blev anklaget paa Livet for Forræderiet, men blev frikendt, fordi han erklærede, at han ikke havde forraadt Byen, men tværtimod frelst den, da han, som var en Byzantier og ikke en Lakedaimonier, med Sorg saa', at Børn og Kvinder vare ved at omkomme af Sult; Klearchos gav nemlig de Levnedsmidler, der fandtes i Byen, til Lakedaimoniernes Soldater, og dette, sagde han, var det, der havde bevæget ham til at indlade Fjenderne; men han havde ikke gjort det for Penges Skyld, ej heller fordi han hadede Lakedaimonierne. Da disse Mænd altsaa havde truffet deres Forberedelser, aabnede de ved Nattetid den Port, der førte ind til den saakaldte thrakiske Plads¹, og indlod Alkibiades med hans Hær. Helixos og Koiratadas, som ikke havde Anelse om noget af dette, ilede imidlertid med alle deres Folk hen paa Torvet for at jage Fjenderne bort; men da disse trængte paa fra alle Sider, vidste de ikke, hvad de skulde gøre, og derfor overgav de sig selv til dem². Man sendte dem

¹) Denne Plads, vistnok et stort Torv, finde vi ogsaa omtalt i X.'s *Anabasis* VII, Kap. 1, hvor han siger, at den egnede sig godt til at opstille en Hær paa, da den var jævn og fri for Bygninger.

²) Hos Plutarchos (*Alkib.* 31) og Diodoros (13, 67) lyder Beretningen om Byzantions Indtagelse noget anderledes. Alkibiades lod, som om han vilde hæve Belejringen for at drage til Ionien og sejlede saa ved Aftentide bort med hele Athenaiernes Krigsmagt; men da Natten var falden paa, vendte han tilbage, landsatte sin Hær og lejrede sig med den uden for Murene for at vente paa det Signal til at bryde ind, som Forræderne skulde give ham; og imidlertid lod han sine Skibe foretage et Skinangreb paa Byens Havn. Medens Peloponnesierne nu stormede ned til Havnen for at afslaa dette Angreb, aabnede Forræderne Portene for Athenaiernes Hær;

siden som Fanger til Athen; og dér slap Koiratadas ubemærket bort i Folkevrimlen, dengang de gik i Land i Peiraieus, og naaede uskadt hep til Dekeleia.

Kap. 4.

1. Farnabazos og Athenaiernes Sendemænd tilbragte imidlertid Vinteren i Gordieion¹ i Frygien; her fik de Efterretning om, hvad der havde tildraget sig ved Byzantion. Ved Foraarets Begyndelse² begav de sig paa Rejsen op til Perserkongen; og undervejs traf de sammen dels med Lakedaimoniernes Sendemænd³, Boiotios og hans Ledsagere, som vare paa Vejen ned til Kysten og fortalte dem, at Lakedaimonierne havde udvirket alt, hvad de havde ønsket, hos Kongen, dels med Kyros, der rejste samme Vej for at overtage Styrelsen af alle Kongens Lande nede ved Havet⁴ og hjælpe Lakedaimonierne i Krigen; han havde en med det kongelige Segl forsynet Skrivelse med til alle dem, der boede her nede, og i den stod der blandt andet disse Ord: »Jeg sender Kyros ned til Kysten som Karanos⁵ over alle dem, der samles ved

og da Peloponnesierne saa vendte sig mod denne, kom det til en heftig Kamp, hvori de dog til sidst maatte bukke under, da Byzantierne svigtede dem. De fleste af Peloponnesierne faldt i Kampen; kun 300 (eller 500) bleve tagne levende til Fange.

1) Byen kaldes ogsaa *Gordion* og er især bekendt fra Alexander den Stores Historie (»den gordiske Knude«). Den laa ved Floden *Sangarios* paa Grænsen mellem Frygien og Bithynien.

2) Omtrent i Marts 407.

3) Hvornaar Lakedaimonierne havde afsendt dette Gesandtskab til Kongen, har hverken Thukydides eller X. omtalt.

4) Efter Xenofons *Anabasis* I, 9 var han af sin Fader bleven udnævnt til Satrap over Lydien, Storfrygien og Kappadokien.

5) d. v. s. Overfeltherre; se Thuk. III Bd., S. 371 Anm. 1.

Kastolos¹. Da nu Athenaiernes Sendemænd havde hørt dette og set Kyros, ønskede de rigtignok allerhelst at komme op til Kongen, men hvis dette ikke lod sig gøre, saa at vende hjemad. Men Kyros sagde til Farnabazos, at enten skulde han udlevere Sendemændene til ham, eller ogsaa maatte han i det mindste ikke lade dem vende hjem endnu; han ønskede nemlig, at Athenaierne ikke skulde faa at vide, hvad der var i Gære. Farnabazos holdt da ogsaa en Tid lang Sendemændene tilbage hos sig, idet han snart sagde, at han vilde føre dem op til Kongen, snart at han vilde lade dem drage hjem; derved stræbte han at undgaa, at Kyros skulde kunne bebrejde ham noget. Men da tre Aar vare gaaede hen, bad han Kyros om at maatte lade dem drage bort, idet han sagde, at han edelig havde lovet at ville føre dem tilbage til Havet, siden han ikke havde ført dem op til Kongen. De sendte da Bud til Ariobarzanes og bød ham give Sendemændene Følgeskab; og han førte dem ned til Kios i Mysien, hvorfra de saa sejlede bort til Athenaiernes Krigsmagt².

2. Alkibiades, som nu³ ønskede at drage hjem til Athen med sine Soldater, gik straks derpaa under Sejl ad Samos til; derfra gjorde han med 20 af Skibene

¹) *Kastolos* (i Xenofons *Anabasis* I, 1, 2 kaldet *Kastolossletten*) laa i Nærheden af *Sardeis*; dér samledes een Gang om Aaret alle de Tropper til Mønstring, som stilledes af de Provinser, der laa V. for Floden *Halys* og hørte til det forasiatiske Militærdistrikt.

²) *Kios* laa ved *Propontis*, Ø. for *Kyzikos*. Der maa være noget galt i Tidsangivelsen om de 3 Aar; thi i Beg. af 405 blev Athens sidste Hær ødelagt ved *Aigospotamoi*.

³) Efter Erobringen af *Byzantion* havde *Alkibiades* gjort sig til Herre over alle Stæder ved *Hellespontos* paa *Abydos* nær. Han lod da to af Krigsøversterne blive tilbage i denne Egn med en tilstrækkelig Styrke og sejlede saa bort for at gaa til Athen (*Diodoros* 13, 68).

et Tog over til den keramiske Bugt¹ i Karien, og efter at han dér havde indsamlet 100 Talenter, gik han til Samos. Thrasybulos drog imidlertid med 30 Skibe til Thrakien, og dér undertvang han baade de andre Pladser, der havde revet sig løs og sluttet sig til Lakedaimonierne, og særligt Thasos, hvilken Stat saavel Krigen som de indre Partikampe og Hungersnød havde bragt i en sørgelig Forfatning. Thrasybulos sejlede med den øvrige Krigsmagt hjem til Athen; men før han ankom dér, havde Athenaierne valgt Alkibiades og Thrasybulos til Krigsøverstere i deres Fraværelse, og desuden af dem derhjemme Konon. Fra Samos sejlede Alkibiades med de indsamlede Penge over til Paros med sine 20 Skibe; derfra styrede han saa over mod Gytheion², dels for at udspejde, hvorledes det gik med de 30 Krigsskibe, som han hørte Lakedaimonierne vare i Færd med at udruste dér, dels for at afvente Underretning om, hvorledes Stemningen var imod ham i Athen med Hensyn til hans Tilbagekomst til Hjemmet. Og da han nu saa, at Borgerskabet var velvilligt sindet imod ham, og at man havde valgt ham til Krigsøverst, samt at hans gode Venner privat sendte Bud efter ham, landede han endelig ved Peiraieus³. Det var paa

¹) Den hed saaledes efter Byen *Keramos* og skar sig ind mellem de to fremspringende Halvøer, hvorpaa *Halikarnassos* og *Knidos* laa.

²) Spartas Krigshavn paa Vestsiden af den lakoniske Havbugt.

³) Baade Plutarchos (Alkib. 32) og Diodoros (13, 68) skildre udførligt det prægtige Skue, hans Flaade afgav, da den løb ind i Peiraieus's Havn: de attiske Skibe vare behængte med forgyldte Skjolde og med Kranse samt med Byttestykker fra de fjendtlige Skibe, der vare erobrede eller ødelagte, i alt 200, og de førte en stor Mængde Fanger og rigt Bytte med sig. Indsejlingen fandt vistnok Sted i Juni 407 (Diodoros henfører den dog til 408).

den Dag, da Byen fejrede Festen Plynteria¹ og Athenas Gudebillede var tilhyllet; og der var dem, der heri saa' et ondt Varsel baade for ham selv og for Staten; thi paa denne Dag vilde ingen af Athenaierne have vovet at befatte sig med nogen vigtig og alvorlig Sag. Men da han kom sejlene til Land, stimlede Menneskesværmen baade fra Peiraieus og fra Athen sammen nede ved Skibene, opfyldt af Beundring for Alkibiades og begærlig efter at se ham; og man hørte dér forskellig Tale mellem Folk. Fra nogle Sider ytrede der, »at han var den ypperste af Statens Borgere, aaben og ærlig af Charaktér fremfor nogen anden; og han var bleven landsforvist ikke med Retfærdighed, men ved lumsk Rænkespil af dem, der besad mindre Magt og Indflydelse end han, og som stod langt under ham som Folkeledere og ved deres politiske Virksomhed kun havde deres egen Fordel for Øje, medens han stadigt havde stræbt at fremme det almene Bedste, saa vidt han havde formaaet det baade med sine egne Midler og ved Statens Kræfter. Og medens han i sin Tid havde ønsket at stilles for Retten lige straks efter, at den Beskyldning var bleven rejst imod ham, at han havde krænket Mysterierne, havde hans Fjender faaet det opsat, der dog vist kun

¹) *Plynteria*, d. v. s. Vadskningsfesten, var en meget hellig Fest for Athena Polias, som fejredes i Slutningen af den attiske Maaned Thargelion, henimod Midten af Juni. Gudindens ældgamle, hellige Træbillede, som bevaredes i Erechtheion paa Akropolis, blev da taget ned, dets sædvanlige prægtige Dragt toges af det for at renses og vadskes, og imens tilhylledes Billedet selv, saa at Gudinden ligesom var fjernet fra sin Helligdom og fra Byen; derfor regnedes den Dag, da denne Ceremoni foretoges, for en Ulykkesdag, paa hvilken alle Forretninger maatte hvile. »Det saa altsaa ud«, siger Plutarchos, »som om Gudinden ikke modtog Alkibiades naadigt eller velvilligt, men tilhyllede sig for ham og viste ham bort fra sig«.

havde været ret og billigt¹, og saa bagefter i hans Fraværelse berøvet ham hans Fædreland; i denne sin Landflygtigheds Tid havde han da i sin Raadvildhed set sig nødsaget til at gøre Opvartning for sine værste Fjender², dem, hos hvem han stadigt hver eneste Dag havde svævet i Fare for at miste Livet; derimod havde han, udelukket som han var derfra ved sin Landsforvisning, ikke haft nogen Mulighed for at gavne sine bedste og nærmeste Venner, sine Medborgere og Frænder og hele Staten, skønt han saa' de Fejlgreb, man begik. Saadanne Mænd som han«, sagde de fremdeles, »trængte ikke til Omvæltninger i Staten eller til Kulkastelse af dens Forfatning for at komme frem³; thi han havde Gaver, der gjorde ham det muligt ved Folkets Gunst baade at vinde Forspring fremfor sine jævnaldrende og ikke at komme til at staa tilbage for de ældre. Hans Fjender derimod⁴ kunde under en demokratisk Regeringsform aldrig komme til at gaa og gælde for bedre end de vare; derfor havde de tidligere maattet efterstræbe Demokratiet og senere, da de vare komne til Magten, rydde de bedste Folk af Vejen; og da de saa selv vare blevne alene tilbage, havde deres Medborgere maattet slaa sig til Taals med dem alene af den Grund, at de ikke havde andre, bedre Folk at bruge«. I Modsætning hertil var der saa andre, der sagde, »at han alene var Skyld i alle de Ulykker, der

1) nemlig at hans Sag øjeblikkelig kom for Domstolene.

2) først Lakedaimonierne, siden Tissafernes.

3) Ved disse Ytringer bekæmpes den Anskuelse, der paa Hermedelæggelsens og Mysteriekrænkelsens Tid havde dannet sig om Alkibiades, at han havde staaet i Spidsen for et Komplot, der havde til Formaal at styrte Demokratiet og gøre ham til Tyran.

4) Teksten i det nærmest følgende er slemt fordærvet; jeg har da maattet oversætte Stedet meget frit, saaledes som det forekom mig at Meningen krævede.

i den forbigangne Tid vare komne over dem, og at han alene syntes at have været Ophavsmand til det onde, man havde frygtet skulde times Staten«.

3. Da Alkibiades nu havde lagt sit Skib for Anker tæt ved Land, gik han ikke straks fra Borde, fordi han var bange for sine Fjender, men steg op paa Dækket og stod dér og spejdede efter sine nærmeste Venner og Frænder, om de havde givet Møde. Og først da han havde faaet Øje paa sin Fætter Eurypolemos, Peisianax's Søn, og sine andre Slægtninge og Venner, saa gik han endelig i Land og begav sig op til Athen ledsaget af denne Skare, som holdt sig beredt til at træde hindrende i Vejen for enhver, der maatte forsøge at forgribe sig paa ham. Han holdt nu baade i Raadet og i Folkeforsamlingen Taler, i hvilke han gendrev Beskyldningen for, at han havde krænket Religionen, og hævdede, at man havde forurettet ham; og han sagde tillige meget andet i lignende Retning, uden at nogen gjorde nogen Indvending derimod, fordi Folkeforsamlingen ikke vilde have fundet sig deri. Derefter blev han udnævnt til Anfører for hele Statens Krigsmagt med uindskrænket Myndighed, idet man mente, at han vilde være i Stand til at genoprette Statens tidligere Magt¹; og medens Athenaierne i de foregaa-

¹) X. har her glemt at meddele, at Folkeforsamlingen ogsaa besluttede forskellige andre Ting til Æresoprejsning for ham, hvorom der fortælles hos Diodoros og Plutarchos. Hans Formue skulde tilbagegives ham; de Tavler, hvorpaa hans Domfældelse og de andre mod ham rettede Beslutninger stod optegnede, skulde kastes i Havet, og de eleusinske Præster, Eumolpiderne og Kerykerne, skulde højtideligt tilbagekalde de Forhandelser, de i sin Tid havde maattet udtale over ham; endvidere skulde han hædres med en Guldkrans. Overhovedet var man paa denne Tid umaadelig begejstret for Alkibiades, og det skal ikke have manglet paa Opfordringer til ham om at benytte sig af den herskende Stemning, sær-

ende Aar paa Grund af Krigen havde plejet at føre Mysterieoptøget til Eleusis hen over Søen, magede han det nu saa, at de kunde føre det derhen over Land¹, idet han forinden rykkede ud af Byen med alle Soldaterne. Efter dette holdt han Udskrivning og samlede en Krigsstyrke af 1500 sværtbevæbnede Fodfolk, 150 Ryttere og 100 Skibe. Og saa stak han i Søen i den fjerde Maaned efter sin Hjemkomst og drog mod Øen Andros, som havde revet sig løs fra Athenaierne; med ham fulgte Aristokrates, Skellias's Søn², og Adeimantos, Leukolofides's Søn, som vare valgte til Krigsøverst for Landtropperne. Alkibiades lod sin Hær gøre Landgang ved Gaureion paa Andros; og da Andrierne og de Lakonere, der vare til Stede paa Øen, rykkede ud for at afslaa hans Angreb, slog Athenaierne dem paa Flugt og indesluttede dem i Byen; de dræbte ogsaa nogle af dem, dog ikke ret mange. Alkibiades rejste da et Sejrsmærke og forblev dér paa Øen nogle

ligt hos den fattige Befolkning, og opkaste sig til Enehersker; men han synes ikke at have haft Mod til at vove dette Forsøg. De mægtigste Mænd blandt Borgerne frygtede ham imidlertid og arbejdede derfor paa at faa ham bort igen fra Athen saa hurtigt som muligt; og for at opnaa dette indrømmede de ham gerne alt, hvad han ønskede, med Hensyn til Udrustningen af hans Hær og Beskikkelsen af hans Hjælpere i Anførselen.

- ¹) Festoptøget gik ud fra Dipylon og fulgte den saakaldte *hellige Vej* over *Rheitoi* langs med Kysten til Eleusis; dér fejredes saa den store Mysteriefest i Demeters og Kores prægtige Tempel i den sidste Halvdel af Maaneden Boëdromion (September). I al den Tid, Agis havde holdt Dekeleia besat, havde man ikke kunnet lade Festoptøget gaa den sædvanlige Vej, og det havde da maattet savne sin sædvanlige Glans og Højtidelighed.
- ²) Om denne Mand, Theramenes's Ven og væsentligste Hjelper ved Styrtelsen af de 400's Regering, se især Thuk. VIII, 89 og 92.

faa Dage¹; derefter sejlede han til Samos, som han saa tog til Udgangspunkt for sin Krigsførelse i den følgende Tid.

Kap. 5.

1. Ikke synderlig lang Tid forud for disse Begivenheder havde Lakedaimonierne, da Kratesippidas's Nauarchi var udløbet², sendt Lysandros ud som Nauarch. Han kom til Rhodos og fik en Del Skibe dér, sejlede saa til Kos og Miletos og derfra igen til Efesos, hvor han blev liggende med 70 Skibe³, indtil Kyros ankom til Sardeis. Saa snart dette var sket, drog han op i Landet til ham med Sendemændene fra Lakedaimon⁴; og her førte de da dels Klager over Tissafernes for alt, hvad han havde gjort, dels bad de Kyros om selv at tage sig af Krigen med den største Iver. Kyros svarede, »at baade havde hans Fader paalagt ham dette, og han selv havde heller ikke andre Tanker, men skulde nok gøre alt muligt; han havde bragt 500 Talenter med sig, og hvis disse Penge ikke slog til«, sagde han, »vilde han bruge sine egne Midler, som hans Fader havde givet ham; og hvis heller ikke

¹) Diodoros fortæller, at Alkibiades gentagne Gange forsøgte Stormangreb paa Byen Andros uden at kunne indtage den; han ~~Kød~~ da en Besætning (under Anførsel af *Konon*) blive tilbage i det Fort, han havde bygget paa Gaureion, og sejlede selv bort med Flaaden til Kos og Rhodos, som han hærgede. Derfra gik han vel saa over til Samos.

²) Der maa være noget galt i Beretningen her; thi Nauarchembedet beklædtes kun paa eet Aar, og ingen kunde to Gange blive Nauarch; naar altsaa Kratesippidas var bleven Nauarch allerede Aar 410 (se ovfr. Kap. 1, 7), kunde han ikke være det 407.

³) Efter Diodoros havde han selv en Del Skibe med hjemme fra Peloponnesos og forstærkede denne Flaade med Skibe fra Rhodos, Miletos, Efesos og Chios.

⁴) maaske dem, der omtaltes ovenfor i Kap. 4, 1.

de slog til, vilde han endog sønderhugge sin Tronstol af Sølv og Guld, som han plejede at sidde paa, og gøre den i Penge«. Lakedaimonierne roste denne hans Tale og opfordrede ham til at fastsætte Betalingen for hver Mand paa Flaaden til en attisk Drachme om Dagen, idet de forestillede ham, at hvis Lønningen blev saa stor, vilde Athenaiernes Søfolk rømme fra deres Skibe, og han vilde da slippe med mindre Pengeofre¹. Kyros svarede, at de ganske vist havde Ret i, hvad de sagde, men det var ham umuligt andet end at rette sig efter de Befalinger, Kongen havde givet ham; og Overenskomsten² lød jo ogsaa paa, at der skulde betales 30 Miner om Maaneden til hvert Skib, saa mange som nu Lakedaimonierne vilde holde«. For Øjeblikket talte Lysandros ikke mere herom; men efter Middagsmaaltidet, da Kyros drak ham til og spurgte ham, hvormed han bedst kunde gøre ham til Behag, svarede han: »hvis du vilde lægge en Obol til Lønningen for hver Mand paa Flaaden«. Herefter blev da Lønningen fastsat til fire Oboler, medens den tidligere kun havde været tre; og Kyros betalte desuden den Løn, Folkene havde til gode fra tidligere Tid af, og gav oven i Købet en Maanedes Lønning paa Forskud, hvad der havde til Følge, at Hæren nu havde langt mere Iver og Lyst til Tjenesten end før. Da Athenaierne fik dette at høre, betoges de rigtignok af Modløshed, men forsøgte dog gennem Tissaernes at faa Kyros til at modtage Sende-

¹) naturligvis fordi Krigen saa vilde blive ført hurtigere til Ende. Athenaiernes Søfolk plejede kun at faa det halve (3 Oboler) i Sold om Dagen, se Thuk. VIII, 45.

²) d. v. s. den, der var bleven sluttet med Tissaernes; se Thuk. VIII, 58, smlgn. VIII, 29, hvor dog Lønningen fastsættes lidt anderledes. 30 Miner = 3000 Drachmer = 18000 Oboler om Maaneden til hver Galej med 200 Mands Besætning giver 3 Oboler til hver Mand om Dagen.

mænd fra dem. Kyros vilde imidlertid ikke modtage dem, skønt Tissafernes bad ham derom og forestillede ham, at ligesom han selv stadigt havde gjort efter Alkibiades's Raad, skulde ogsaa han sætte det som sit Maal, at ingen som helst af Hellenerne blev mægtige, men alle sammen svage ved deres indbyrdes Splid¹. Lysandros lod imidlertid, da han havde faaet hele sin Sømagt samlet og ordnet, de Skibe, der laa ved Efesos, 90 i Tallet, trække op paa Land og forblev i Ro dér, medens han istandsatte og udluftede² dem.

2. Da nu Alkibiades fik Efterretning om, at Thrasybulos var kommen fra Hellespontos og var i Færd med at omslutte Fokaia med en Belejring, sejlede han hen til ham³, efter at have ladet sin Styrmand Antiochos blive tilbage ved Flaaden og paalagt ham, at han ikke maatte sejle mod Lysandros's

¹) Smlgn. Thuk. VIII, 46.

²) Se Thuk. III. Bd., S. 261 Anm. 1.

³) Med de Begivenheder, der her fortælles, komme vi sandsynligvis ind paa Aar 406. *Thrasybulos* havde, som det er omtalt ovenfor (Kap. 4, 2) været ved Thrakiens Kyst, hvor han havde erobret *Thasos* og siden den store By *Abdera* (Diodoros 13, 72); derfra var han formodentlig gaaet til Hellespontos, uden at vi dog véd, hvad han foretog sig dér; og siden var han sejlet ned til Ioniens Kyst for at angribe *Fokaia*, som havde revet sig løs og sluttet sig til Lakedaimonierne (Thuk. VIII, 31). Om *Alkibiades* siger Diodoros, at, da han havde faaet Efterretning om Lysandros's Rustninger i Efesos, var han sejlet over til denne By med hele sin Flaade; men da han havde nærmet sig til Havnen, og Fjenderne ikke vilde komme ud og indlade sig i Slag med ham, sejlede han til *Notion*, lod de fleste af sine Skibe blive liggende for Anker dér under Anførsel af sin betroede Styrmand *Antiochos*, hvem han gav den ogsaa her hos X. omtalte Befaling, og skyndte sig saa selv med en Del Skibe til *Klazomenai* for at hjælpe denne med Athenaierne forbundne By mod de Røvertog, den var udsat for fra nogle Landsforvistes Side. Derimod har Diodoros intet om Alkibiades's Sammentræf med Thrasybulos foran Fokaia.

Skibe og angribe dem. Men Antiochos løb alligevel med sit eget Skib og eet til fra Notion ind i Efesiernes Havn og sejlede lige hen forbi Forstavnene paa Lysandros's Skibe¹. Til en Begyndelse lod nu Lysandros kun nogle faa af sine Skibe sætte i Søen og gav sig til at forfølge ham med dem; men da Athenaierne kom Antiochos til Hjælp med flere Skibe, ja, saa trak ogsaa han Resten af sin Flaade ud, og efter at have ordnet alle Skibene i en sammenhængende Slaglinie, sejlede han løs paa Fjenderne. Herefter satte ogsaa Athenaierne Resten af deres Krigsskibe, som laa ved Notion, i Søen og sejlede ud fra Land, alt efter som hver Skibsbefalingsmand især naaede at gøre sig færdig. Og derpaa sloges de med hverandre, Peloponnesierne i en velordnet Linie, men Athenaierne med deres Skibe splittede ad hist og her, indtil disse maatte tage Flugten med Tabet af 15 Krigsskibe; af disses Mandskab slap dog Flertallet bort, men andre bleve tagne til Fange. Lysandros tog saa de erobrede Skibe med sig, oprejste et Sejrsmærke paa Notions Grund og sejlede derpaa over til Efesos, hvorimod Athenaierne gik til Samos. Her ankom ogsaa Alkibiades straks efter og sejlede saa ud med hele Flaaden mod Efesiernes Havn og lagde sig dér i Slagstilling uden for Havnens Indløb for at prøve, om Fjenden maaske vilde indlade sig i et Søslag; men da Lysandros ikke lagde ud imod ham, fordi han havde langt færre Skibe, sejlede han bort igen til Samos². — Kort efter

¹) naturligvis for at spotte Peloponnesierne og udæske dem til Kamp; Plutarchos siger, at han og hans Folk under Forbifarten baade i Ord og Fagter haanede Lysandros's Krigere.

²) Diodoros (13, 73) fortæller, at Alkibiades nogen Tid efter sejlede fra Samos med hele sin Flaade til det med Athen forbundne *Kyme* i *Aiolis* og dér rettede forskellige usande Beskyldninger mod Kymaierne for at faa et Paaskud til at

disse Begivenheder erobrede Lakedaimonierne Delfinion¹ og Teos.

3. Hos Athenaierne hjemme herskede der, da de havde faaet Melding om Søslaget, Forbitrelse mod Alkibiades, idet de mente, at Skibenes Tab skyldtes hans Ligegyldighed og det uordentlige Liv, han førte²;

brandskatte deres Land. Kymaierne satte sig imidlertid saa kraftigt til Modværge, at han foreløbig maatte fortrække; kort efter kom han dog igen med Forstærkninger fra Mytilene og hærgede deres Land; men Byen fik han ikke i sin Magt. Kymaierne sendte da Bud til Athen og beklagede sig bittert over den Uret, han havde tilføjet dem; og dette i Forbindelse med de andre Klager over ham, der samtidigt indløb, foranledigede saa hans Fald. Den største Ulykke for Alkibiades var, som Plutarchos med Rette siger, den, at han blev saa daarligt forsynet med Penge hjemmefra, hvad der var dobbelt misligt under de foreliggende Omstændigheder, da Lysandros fik rigelig Forsyning fra Kyros. For at bøde paa Manglen maatte Alkibiades ofte foretage slige Røvertog som det mod Kyme og vakte derved Forbitrelse hos Forbunds-fællerne; og Hærens Krav kunde han alligevel ikke tilfredsstille, saa at ogsaa den blev misfornøjet med ham.

¹⁾ Om Athenaiernes Fæstning *Delfinion* paa Chios se Thuk. VIII, 38 og 40. Efter Diodoros (13, 76) blev den dog først erobret senere af Nauarchen Kallikratidas. Derimod fortæller Diodoros (13, 72), om et Angreb paa Athen, som Kong Agis paa denne Tid, medens Alkibiades var fraværende, foretog med Hæren fra Dekeleia; Athenaierne tilbageslog dog med stor Tapperhed Angrebet, og Agis maatte fortrække.

²⁾ Plutarchos (Alkib. Kap. 36) siger saaledes: »Af Alkibiades's Avindsmænd i Hæren sejlede *Thrasybulos*, *Thrasons Søn*, over til Athen for at føre Klage over ham. Og han opæggede virkelig ogsaa dem derhjemme ved atter og atter at sige til Folket, at Alkibiades havde ødelagt Athenaiernes Stilling og forvoldt Tabet af Skibene ved den flotte Ligegyldighed, hvormed han førte sin Kommando: han overlod jo Ledelsen til Folk, der ved at deltage i hans Sviregilder og sige Sømandsvittigheder havde sat sig i den højeste Gunst hos ham, — for at han selv ganske sorgløst kunde sejle omkring og skrabe Penge sammen og leve et tøjlesløst Liv i Fylderi og Omgang med Skøger fra Abydos og Ionien, skønt Fjenderne laa paa

og man valgte derfor 10 andre Krigsøverster, nemlig Konon, Diomedon, Lysias, Perikles¹, Erasinides, Aristokrates, Arcestratos, Protomachos, Thrasyllus og Aristogenes. Alkibiades, som blev meget ilde omtalt, ogsaa i Hæren, tog da nu eet Krigsskib med sig og sejlede bort til Chersonesos til de befæstede Pladser, han havde indrettet sig dér².

4. Derefter sejlede Konon i Henhold til en af Athenaierne vedtagen Folkebeslutning med de 20 Skibe, han havde, fra Andros over til Samos for at tage Anførselen over Flaaden; og i Stedet for Konon sendte man Fanosthenes med fire Skibe til Andros. Denne stødte undervejs paa to Krigsgalejer fra Thuria og tog dem med samt deres Mandskab. Alle Fangerne kastede Athenaierne i Fængsel; men deres Anfører, Dorieus, som egentlig var en Rhodier, men nu havde Borgerret i Thuria, idet han for lang Tid siden var bleven jagen bort fra Rhodos af Athenaierne, som havde dømt ham selv og hans Slægtninge til Døden, — ham gav de af

Lur lige i Nærheden«. (Om denne Thrasybulos, som er forskellig fra den ellers i disse Krigsaar saa tit og ærefuldt omtalte Thrasybulos, Lykos's Søn, vides for øvrigt næsten intet).

¹) Istedendfor *Lysias* nævne Haandskrifterne her urigtigt *Leon*. *Perikles* var en uægte Søn af den store Perikles og Milesierinden Aspasia; efter sine ægte Sønners Død havde Faderen legitimeret ham og bevæget Athenaierne til at anerkende ham som hans Søn og som retmæssig attisk Borger. — Alkibiades er vist ikke bleven egentlig afsat, men forbigaaet ved de nye Strategers Valg i Foraaret 406; derimod bleve enkelte af hans Kolleger, som Konon og Aristokrates, genvalgte.

²) Det var nogle smaa Kasteller, som efter Diodoros laa ved *Paktye* i Thrakien paa Grænsen af Chersonesos, efter Plutarchos ved *Bisanthe*, længere mod N. O. Han sammendrog her en Skare Lejetropper, med hvilke han i den følgende Tid førte en Røverkrig mod Thrakerne og beskyttede Hellenerne i disse Egne mod deres Anfald.

Medlidenhed fri og krævede end ikke Løsepenge af ham¹. Da Konon nu var kommen til Samos og fandt Flaademandskabet dér overvældet af Modløshed, bemandede han 70 Krigsgalejer i Stedet for de mere end 100, man tidligere havde haft; og med denne Styrke sejlede han ud, fulgt af de andre Krigsøverstere, og gjorde Landgang snart paa et snart paa et andet Punkt i det af Fjenderne beherskede Landomraade og røvede Bytte dér.

Kap. 6.

1. Det næste Aar² sendte Lakedaimonierne Kallikratidas³ ud for at tage Anførselen over Flaaden, da Lysandros's Embedsaar nu var udløbet. Dengang Lysandros overgav Skibene til Kallikratidas, sagde han til denne, at han overgav ham dem »som Herre paa Havet og Sejrvinder i Søkampen«. Til Svar herpaa opfordrede Kallikratidas ham da til at sejle fra Efesos⁴ langs hen med Kysten Østen om Samos, hvor Athenaiernes Skibe laa, og derefter overgive ham Flaaden i Miletos; saa, sagde han, vilde han indrømme, at han var Herre paa Havet. Lysandros erklærede imidlertid,

1) Om *Dorieus* se ovfr. Kap. 1, 1. Det var vel af Hensyn til hans store Berømmelse som Sejrherr ved de forskellige græske Nationallege, at Athenaierne skaanede ham (Pausanias VI, Kap. 7).

2) Aar 406.

3) Diodoros (13, 76) har disse Lovord over Kallikratidas: »Han var en ganske ung Mand, brav og ærlig af Tænkemaade; endnu var han helt ukendt med udenlandske Sæder, men den retskafneste blandt alle Spartiater; alle ere enige om, at han i sin Embedstid ikke øvede nogen som helst Uretfærdighed enten mod Staten eller mod nogen Privatmand; men han var meget forbitret paa dem, der forsøgte at bestikke ham med Penge, og tog Straf over dem«.

4) Dér var nemlig Lysandros, og dér mødte Kallikratidas ham først.

at han ikke vilde blande sig i ham uvedkommende Sager, da det nu var en anden, der førte Kommandoen. Kallikratidas bemandede derpaa foruden de Skibe, han modtog af Lysandros, selv 50 andre, som han fik fra Chios, Rhodos og forskellige andre af Forbundsfællerne; og da han havde faaet alle disse Skibe, 140 i Tallet, samlede paa eet Sted, traf han sine Forberedelser til at gaa imod Fjenderne. Han mærkede imidlertid nok, at Lysandros's Venner¹ søgte at vække en oprørske Stemning imod ham, idet de ikke blot tjente ham med Ulyst, men endogsaa satte den Tale i Omløb rundt omkring i Forbundsfællernes Stæder, »at Lakedaimonierne begik en meget stor Fejl ved saaledes stadigt at skifte Nauarcher, idet de i Stedet for Mænd, der havde erhvervet sig Dygtighed og lige havde naaet at vinde Indsigt i Søværnen og vidste, hvorledes man skulde behandle Folk, tit sendte andre, der ikke kendte til Søen og vare ubekendte for Folkene herovre; og derved udsatte de sig for at rammes af Ulykker«. Dette bevægede ham da til at sammenkalde dem af Lakedaimonierne, der vare dér til Stede, og holde følgende Tale til dem:

»Jeg for min Del er vel tilfreds med at blive hjemme, og Lysandros eller hvem der ellers vil det maa for mig gerne gøre Krav paa at sidde inde med større Erfaring i Søværnen; men siden vor Stat nu engang har udsendt mig til at tage Anførselen over Flaaden,

¹⁾ Efter Plutarchos (Lys. 5) havde Lysandros allerede under dette sit første Ophold i Efesos begyndt at sætte sig i Forbindelse med de ivrigste Oligarcher rundt omkring i Forbundsstaterne og forberede Indsættelsen af de strenge Oligarchregeringer, der siden kom til Magten ved hans Hjælp, efter at Athen endelig var blevet besejret. Det er disse Folk, der her kaldes „Lysandros's Venner“; og før sin Afrejse havde han opægtet dem mod Kallikratidas.

véd jeg ikke, hvad andet jeg skal gøre end at udføre, hvad der befales mig, saa godt det staar i min Magt. I véd jo nu lige saa godt som jeg, baade hvad jeg sætter min Ære i at gøre, og hvilke Beskyldninger der rejses mod vor Stat¹; giv mig da i Henhold hertil Raad om, hvad der synes eder at være den bedste Afgørelse paa det Spørgsmaal, om jeg skal forblive her eller sejle hjem igen for at berette, hvorledes Forholdene er.«

2. Da nu ingen dristede sig til at sige noget andet end at han skulde adlyde Øvrigheden hjemme og gøre det, han var kommen for, drog han op til Kyros og krævede af ham Lønning til Søfolkene; men Kyros bød ham vente to Dage². Nu blev Kallikratidas ærgerlig over Opsættelsen og harmedes over den idelige Renden til Paladsets Porte; han ytrede, at Hellenerne opførte sig højst ynkeligt, naar de saaledes smigrede nogle Barbarer for Penges Skyld, og han sagde mange Gange, at hvis han blot kom velbeholden hjem, skulde han nok af al sin Evne arbejde paa at stifte Fred mellem Athenaierne og Lakedaimonierne. Derpaa sejlede han bort til Miletos; og efter at han derfra havde sendt nogle Galejer hjem til Lakedaimon for at hente Pengemidler, sammenkaldte han Milesierne til en Forsamling og sagde følgende:

»For mig, Milesiere, er der intet andet at gøre end at adlyde Øvrigheden hjemme; men af eder kræver

¹) d. v. s. de ovenfor omtalte Klager over, at Staten begik Fejl ved idelig at skifte Nauarcher.

²) Plutarchos (Lys. 6) fortæller, at da Kallikratidas første Gang meldte sig i Kyros's Palads og ønskede at faa ham i Tale, gav en af Vogterne ham det Svar: »Ja, men Kyros har ikke Tid nu, Fremmede; for han sidder og drikker«. »Det gør intet«, svarede Kallikratidas, »jeg kan godt staa her og vente, til han faar drukket færdig«. Han maatte imidlertid gaa, og da han kom igen en anden Dag, blev han ligeledes afvist. Saa blev han forbitret og vendte tilbage til Efesos.

jeg, at I fremfor alle andre skal vise Lyst og Vilje til Krigen, fordi I, da I jo bor i Barbarernes Land, allerede har maattet døje flest Plager af dem. I bør altsaa gaa i Spidsen med at give de andre Forbunds-fæller et godt Eksempel, for at vi saa hurtigt og eftertrykkeligt som muligt kan skade Fjenderne, indtil de Folk, jeg har sendt til Lakedaimon for at hente Pengemidler, vender tilbage derfra; thi de Midler, der var for Haanden her, har Lysandros givet tilbage til Kyros som et Overskud, der var blevet sparet, og derefter er han draget bort; og da jeg saa begav mig til Kyros, opsatte han stadigt at samtale med mig, og jeg har nu ikke yderligere kunnet bekvemme mig til at rende ham paa Døren. Jeg lover eder, at jeg skal vise eder al den Erkendtlighed, I fortjener, til Gengæld for de Velgerninger, der bliver os til Del fra eders Side, imedens vi venter paa Forsyningen derovrefra. Lad os da med Gudernes Hjælp vise Barbarerne, at vi ogsaa uden at gøre Opvartning for dem er i Stand til at hævne os paa vore Fjender.«

3. Efter at han havde sagt dette, rejste mange og fortrinsvis de, der beskyldtes for at være hans Modstandere, sig op (de vare nemlig blevne bange) og stillede Forslag om Tilvejebringelse af Pengemidler, idet de ogsaa for deres eget personlige Vedkommende tilsagde ham Bidrag. Og da han nu havde faaet disse Penge og desuden fra Chios skaffet hver Mand blandt Søfolkene fem Drachmer til Tærepenge paa Vejen, sejlede han mod Methymna paa Lesbos¹⁾, som stod paa Fjendernes Side. Da Methymnaierne imidlertid ikke godvilligt vilde overgive sig til ham, fordi der

¹⁾ Som ovenfor bemærket (Kap. 5, 2 Sl.), lader Diodoros ham først gaa til Chios og erobre *Delfinion*, derefter til *Teos* i Ionien, som han indtog ved et natligt Overfald og plyndrede.

baade laa Athenaiere i Garnison hos dem og de, der havde Magten i Hænde, holdt med Athen, angreb han Byen og tog den med Storm. Alt hvad der var af Gods blev overladt Soldaterne til Plyndring, men alle Krigsfangerne samlede Kallikratidas paa Torvet; og da Forbundsfællerne opfordrede ham til ogsaa at sælge Methymnaierne som Slaver, erklærede han, at, i det mindste saa længe han førte Kommandoen, skulde ingen af Hellenerne, saa vidt han da kunde raade derfor, blive gjorte til Trælle. Den følgende Dag gav han alle de fribaarne Methymnaiere fri, men Athenaiernes Garnisonssoldater¹ og alle de Krigsfanger, der vare af Trællestand, lod han sælge; og Konon lod han sige, »at han nok skulde vænne ham af med at bole med Havet²«.

4. ** Da Kallikratidas nu ved Dagens Frembrud saa' ham sejle ud paa Havet, gav han sig til at forfølge ham, idet han søgte at afskære ham Vejen over til

¹) Det kan jo se ud, som om Kallikratidas handlede mod sin lige forud anførte Grundsætning ved at sælge de attiske Soldater som Slaver, da de jo ogsaa vare fribaarne Hellenere. Men det maa erindres, at de vare tagne til Fange med Vaaben i Haand, og saadanne Krigsfanger faldt efter den almindelige helleniske Folkeret altid i Slaveri; anderledes var det med de fredelige Borgere i en erobret By, skønt man ogsaa undertiden behandlede dem paa samme Maade, hvad da ogsaa Athenaierne selv havde gjort ved flere Lejligheder.

²) nemlig ved sine ovenfor (Kap. 5, Sl.) omtalte Røvertog; Kallikratidas mente, at dette ikke var nogen anstændig Maade at gaa frem paa for den, der bejlede til Herredømmet over Havet; saa skulde man føre Søkrigen paa ordentlig Vis. — Herefter er der sandsynligvis udfaldet en Periode, hvis Indhold vist kan suppleres saaledes (efter Beretningen hos Diodoros 13, 77): »Konon var nemlig paa den Tid med sine 70 Skibe ilet hid for at redde Methymna; men da han allerede fandt denne By erobret af Fjenderne, havde han om Natten lagt sig for Anker ved en af de smaa Øer mellem Lesbos og Fastlandet, der kaldes *Hekatonnesoi*«.

Samos¹, for at han ikke skulde fly derhen. Konon kastede sig da paa Flugten med sine Skibe, som sejlede godt, fordi de bedste Rorkarle vare udvalgte af mange Skibes Mandskab til Besætning for nogle faa; han vilde ty ind til Mytilene paa Lesbos og tillige med ham to andre af de 10 Krigsøverstere, nemlig Lysias og Arcestratos². Men Kallikratidas løb samtidigt ind i Havnen, idet han forfulgte dem med sine 140 Skibe. Da Fjenderne saaledes vare komne Konon i Forkøbet, saa han hindredes i at komme ind, saa' han sig nødt til at indlade sig i et Søslag tæt uden for Havnen³; han mistede i dette 30 Skibe, hvis Mandskab dog naaede at flygte fra Borde ind paa Land; men Resten af Skibene, 40 i Tallet, trak han op paa Land i Ly af Byens Mure⁴.

¹) *Samos* laa altfor fjernt til, at den passende kunde nævnes her, og desuden synes de følgende Begivenheder at være foregaaede i Farvandene Nord for Lesbos; maaske har X. skrevet *Lemnos*.

²) Ogsaa her findes det urigtige Navn *Leon*; og istedenfor *Arcestratos* nævnes lige saa urigtigt *Erasinides*.

³) *Mytilene* havde baade en nordlig Havn og en sydlig, den egentlige Krigshavn, som gik tæt op til Byen selv; de vare forbundne med hinanden ved et smalt Sund eller en Kanal (*Euripos*), som gik tværs igennem Byen, hvis ældste Del laa paa en lille Ø tæt uden for Lesbos. Konon vilde, da han kom fra *Hekatonnesoi* (»Hundrederne«, N. O. for Mytilene), ty ind i den nordlige Havn, som dækkedes af en lang Havnedæmning, saa at Indløbet til den var snævert.

⁴) Han maa altsaa alligevel være kommen ind i Havnen med disse 40 Skibe. Diodoros (13, 77) skildrer Søslaget anderledes: Da Konon mærkede, at Kallikratidas's dobbelt saa store Flaade kom sejlende imod ham, lod han sine Skibe ro langsomt over mod Mytilene og lokkede derved de raskeste Sejlere i Fjendernes Flaade til at skille sig fra de øvrige Skibe for at forfølge ham; da de saa vare komne ham nær, gjorde han pludselig omkring med sine egne Skibe, gav Signal til Angreb og kæmpede i Begyndelsen heldigt mod Forfølgerne. Men efterhaanden kom Fjendernes øvrige Skibe til,

5. Kallikratidas ankrede nu op i Havnen og gav sig til at belejre ham dér, idet han beherskede Udløbet; hele den Krigsstyrke, Methymnaierne kunde stille i Marken, havde han ladet komme derhen over Land, og ligeledes førte han Hæren fra Chios derover; og Pengemidler kom der til ham fra Kyros. Da nu Konon saa sig belejret baade fra Landsiden og fra Søsiden, og det ikke var muligt at skaffe Proviant til Veje nogenstedsfra, og Menneskemængden i Byen var stor, og Athenaierne ikke bragte Hjælp, fordi de ikke kunde vide noget om dette, lod han omsider de to bedste Sejlere i sin Flaade sætte i Vandet og bemandede dem før Daggrø; han havde udvalgt de bedste Rorkarle fra alle Skibene til dem, ladet Marinesoldaterne gaa fra deres sædvanlige Plads paa Dækket ned i Lasterummet og hængt Skytsdækkenerne¹ op langs hen ad Skibenes Sider. Dagen igennem bleve de nu liggende i Ro saaledes; men hver Dag henimod Aftentide, naar Mørket var faldet paa, lod Konon Folkene gaa fra Borde, for at Fjenderne ikke skulde opdage, at de gjorde dette². Paa den femte Dag sejlede de saa,

og Konon trak sig da med de 40 Skibe, der særligt stod under hans Kommando, tilbage ind i Mytilenes Havn; de øvrige 30 af hans Skibe, som uforsigtigt havde givet sig til at forfølge deres Modstandere, bleve derimod nu af Fjendernes Flaade afskaarne fra Indsejlingen til Havnen og drevne ind paa Kysten uden for Byen; dér forlod saa Mandskabet dem og flygtede ind i Byen, medens Kallikratidas tog de tomme Skibe. — I Kap. 78 f. skildrer Diodoros dernæst meget omstændeligt de følgende Kampe under Belejringen af Mytilene, som X. har forbigaaet.

¹) Det var store Dækkener af Læder eller flettede Dyrehaar, med hvilke man søgte at beskytte Skibenes Sider og Dæk mod Fjendernes Kastevaaben eller mod Bølgeslaget; her skulde de vel dog nærmest kun gøre det umuligt for Fjenderne at se, hvad der foregik paa Skibene.

²) Af den Maade, hvorpaa Skibene vare udstyrede, kunde Fjenderne nok slutte, at de vilde forsøge paa at bryde ud af

efter at have taget en passende Forsyning af Proviant med om Bord, pludseligt ud af Havnen omtrent ved Middagstid, medens Fjenderne, der blokerede dem, ikke passede rigtig omhyggeligt paa, ja nogle af dem laa og sov; det ene af Skibene satte Kursen ad Hellespontos til, det andet for ud paa det aabne Hav¹. Folkene paa Blokadeskibene fik travlt for at standse dem, idet de, alt efter som hver især kunde naa det, kappede Ankertovene og samlede sig om Bord, hvad der dog foregik under almindelig Forvirring imellem dem, saasom de lige havde været i Færd med at indtage deres Middagsmaaltid inde paa Landjorden; og efter at de saa vare komne om Bord, gav de sig til at forfølge det Skib, der var sejlet ud paa det aabne Hav. De indhentede det da ogsaa lige ved Solnedgang, bemægtigede sig det efter en Kamp, tog det paa Slæbetov og førte det tilbage til deres Lejr med samt dets Besætning. Derimod undslap det Skib, der havde taget Flugten ad Hellespontos til; og det kom saa senere hen til Athen og bragte Melding om Belejringen. Diomedon²

Havnen; men naturligvis ventede de, at de vilde gøre det om Natten, og saa passede de da skarpt paa ved denne Tid, og Vagtmandskabet blev derved træt og forvaaget. Konon havde imidlertid i Sinde at benytte sig af dette og lade Skibene sejle ud om Dagen, naar Fjenderne mindst ventede det; og for at hans Folk kunde være friske til at gøre Forsøget, lod han dem hver Nat gaa i Land og udhvile sig, uden at Fjenderne mærkede det.

¹) d. v. s. i Retning mod Sydvest.

²) Det er mærkeligt, at det ikke siges, hvorfra Diomedon kom; det maa dog formodentlig have været fra en af Pladserne oppe ved Hellespontos, og ~~det~~ undslupne Skib har da først bragt ham Melding om Konons Stilling ved Mytilene. Der er for øvrigt vistnok noget galt i Beretningen om, at han løb ind i Havnekanalen, som forbandt Mytilenes to Havne; dér kunde Skibe af den Størrelse næppe løbe ind; og hvordan skulde han ogsaa kunne være kommen derind forbi Blokade-flaaden?

ilede derefter den belejrede Konon til Undsætning med tolv Skibe, løb ind i Mytilenaernes Havnekanal og lagde sig for Anker dér; men Kallikratidas sejlede pludseligt derind, angreb ham og erobrede de ti af hans Skibe, hvorimod Diomedon selv slap bort med sit eget Skib og eet til.

6. Da Athenaierne nu fik at høre, hvorledes det var gaaet ved Belejringen, vedtog de i Folkeforsamlingen at bringe Konon Undsætning med 110 Skibe, som de vilde bemande med hele det krigsdygtige Mandskab, de havde, baade Trælle og Fribaarne; og de fik virkelig ogsaa de 110 Skibe bemandede i Løbet af 30 Dage, hvorefter de gik under Sejl. Endogsaa mange af Ridderne vare med om Bord¹. De sejlede derefter over til Samos, og derfra fik de 10 samiske Skibe; foruden disse samlede de endnu mere end 30 Skibe til, som deres andre Forbundsfæller maatte stille, idet de tvang alle til at gaa om Bord; og ligeledes sammendrog de, hvad de ellers havde af Skibe ude paa forskellige Farter. Saaledes fik de samlet over 150 Skibe i alt. Saa snart nu Kallikratidas fik at vide, at Hjælpeflaaden allerede laa ved Samos, lod han 50 Skibe under Anførsel af Eteonikos blive tilbage ved Mytilene, men med de øvrige 120 sejlede han ud paa

¹) Dette var aldeles usædvanligt; disse fornemme Borgere befattede sig ellers aldrig med Tjenesten paa Flaaden, som regnedes for mindre ærefuld end Tjenesten i Landhæren eller Rytteriet. Det er ogsaa et Bevis paa den herskende Nødstilstand, at man tog Slaver med til Tjeneste, ikke blot som Rorkarle, men ogsaa som Søsoldater; til Belønning lovede man dem Friheden, og de af dem, der havde kæmpet med i det paafølgende Slag ved Arginussai, bleve virkelig ogsaa frigivne og bosatte i Skione ved Siden af Plataieerne (se Thuk. II Bd., Anm. bag i Bogen S. 2). De Fribaarne vare dels Borgere, dels Metoiker; de sidste skal man have lovet og givet attisk Borgerret til Belønning.

Søen. Ved Forbjærget Malea¹ paa Lesbos lod han Folkene nyde deres Aftensmaaltid, og Athenaierne vare paa den samme Dag just i Færd med at gøre det samme ovre ved Arginussai; det er nogle Smaaøer ved Fastlandets Kyst lige over for Lesbos. Om Natten fik han Øje paa Vagtblussene, og der kom ogsaa nogle Folk til ham med den Melding, at det var Athenaierne, der laa dér; han vilde da sejle ud fra Land omtrent ved Midnatstid for ganske pludseligt at falde over dem; men der indtraf et stærkt Regnskyl med Torden, og dette hindrede Udsejlingen. Da Uvejret imidlertid var holdt op, gav han sig ved Dag gry til at sejle over imod Arginussai; og nu sejlede ogsaa Athenaierne ud paa Havet med deres venstre Fløj i Spidsen for at møde ham. Deres Slagstilling var følgende. Aristokrates laa paa venstre Fløj med 15 Skibe under sin Kommando, og derefter kom Diomedon med andre 15; bag ved Aristokrates laa Perikles, og bag ved Diomedon Erasinides; ved Siden af Diomedon laa Samierne med deres 10 Skibe, ordnede i en enkelt Linie ved Siden af hinanden (de anførtes af en Samier ved Navn Hippeus), og op til dem stødte saa Taxiarchernes² 10 Skibe, som ligeledes laa i en enkelt Linie ved Siden af hinanden; bag ved disse laa Nauarchernes³ 3 Skibe og nogle andre, som man havde faaet fra Forbundsfløeljerne. Paa højre Fløj laa Protomachos med 15 Skibe, og ved Siden af ham Thrasylllos med andre 15; bag ved Protomachos laa Lysias med lige saa mange

¹) Se Thuk. II Bd., S. 5 Anm. 1.

²) Disse anførte ellers de sværtebevæbnede Landsoldater, hver især for den Stamme (Fyle), han selv hørte til; her vare de nu ligesom vistnok ogsaa deres Soldater tagne med til Tjeneste paa Flaaden.

³) *Nauarcher* kender man ellers ikke som Officerer i den attiske Flaade, og det er da uvist, hvad det har været for Folk.

Skibe, og bag ved Thrasyllus Aristogenes. Denne Slagstilling¹ havde de valgt for at hindre Fjenderne i at sejle gennem deres Rækker; deres Skibe vare nemlig temmelig daarlige Sejlere². Lakedaimoniernes Skibe laa lige over for dem, alle sammen i en enkelt Linie ved Siden af hinanden, og de havde truffet deres Anstalter til at sejle gennem Fjendernes Rækker og uden omkring dem, fordi de sejlede bedre; Kallikratidas selv var paa højre Fløj. Her sagde nu Megareeren Hermon, som var Kallikratidas's Styrmand, til ham, at man ikke paadrog sig nogen Skam ved at sejle bort, eftersom jo Athenaiernes Krigsskibe vare langt talrigere; men Kallikratidas svarede, at der ikke var nogen Fare for, at Spartas Sager skulde blive ledet slettere, om ogsaa han faldt; men at fly, sagde han, var en Skam³.

7. Saa sloges de da en rum Tid igennem, først i sluttet Linie, siden i spredt Fægtning. Men da Kallikratidas, idet hans Skib med Snablen løb ind paa et andet, var styrtet ud i Havet og forsvunden dér, og da paa den anden Side Protomachos og hans Folk med deres højre Fløj havde besejret Peloponnesiernes venstre, kastede disse sig derefter paa Flugten, saaledes at de fleste søgte over til Chios, men nogle ogsaa til Fokaia; Athenaierne sejlede derimod tilbage til Arginussai og lagde sig dér⁴. Af Athenaiernes Skibe gik 25 under med samt deres Mandskab paa nogle faa Folk nær, som vare drevne ind til Land; af Pelopon-

¹) med den dobbelte Linie af Skibe.

²) saa at de ikke duede til at udføre de fine Manøvrer, hvori Athenaierne ellers havde deres Styrke. Om *Gennemsejlingsmanøvreren* se Thuk. I Bd., S. 69 Anm. 3.

³) Efter hvad Cicero et Sted siger, svarede Kallikratidas, »at det for ham var en Skam at fly«.

⁴) Hos Diodoros (13, 98 ff.) findes en langt udførligere Beskrivelse af dette drabelige Søslag; men meget af det, han siger, synes han selv at have lavet.

nesiernes gik 9 lakoniske Skibe til Grunde af de 10, som der i alt var, og desuden over 60, som tilhørte de andre Forbundsfæller. Derefter besluttede Athenaiernes Krigsøverst, at Theramenes og Thrasybulos, som vare Skibsbefalingsmænd, samt nogle af Taxiarcherne med 47 Skibe skulde sejle hen for at optage de Skibe, der vare blevne synkefærdige, og Folkene paa dem; med Resten vilde de drage mod den Flaade, der under Eteonikos's Anførsel laa og belejrede Mytilene. Men Storm og Uvejr, som brød løs med Voldsomhed, hindrede dem i at udføre denne deres Beslutning¹; saa rejste de da et Sejrsmærke dér paa Stedet og blev liggende dér Natten over i Bivuak.

8. Imidlertid ankom Ordonnancebaaden fra Peloponnesiernes Flaade til Eteonikos og meldte ham alt om Søslaget; men han sendte den atter ud af Havnen efter at have givet Folkene paa den Befaling om, at de skulde sejle ud i Stilhed og ikke maatte indlade sig i Samtale med nogen, og straks derefter skulde de saa paa ny sejle ind til hans Lejr med Kranse paa og under Raab om, at Kallikratidas havde sejret i Søslaget, og at Athenaierne havde mistet alle deres Skibe. Dette gjorde de da ogsaa; men saa snart de kom sejlene ind til Land igen, holdt han selv Ofring i Anledning af Glædesbudskabet og gav sine Soldater Befaling til at nyde deres Aftensmaaltid; og Handelsmændene, som fulgte med Krigsmagten², bød han i al Stilhed

¹) Dette havde til Følge, at Folkene paa de synkefærdige Skibe omkom, og man fik end ikke opfisket deres Lig for at give dem en ordentlig Begravelse. Men herved var en af de væsentligste religiøse Pligter forsømt; og dette forklarer den store Sorg og Forbitrelse, som greb Athenaierne og bragte dem til at glemme den glimrende Sejr og den Fortjeneste af Staten, Krigsøverstene havde indlagt sig.

²) for at sælge Soldaterne de forskellige Varer, de behøvede, og vel ogsaa for at afkøbe dem Byttet.

bringe deres Varer og Ejendele om Bord i deres Fartøjer og saa hurtigt som muligt sejle bort til Chios (Vinden var netop gunstig for denne Fart), og samme Befaling gav han sine Krigsskibe. Selv stak han derpaa sin Lejr i Brand og førte Landtropperne bort til Methymna¹. Konon trak nu sine Skibe ud i Søen; og da Fjenderne vare løbne deres Vej, og Stormen havde lagt sig, sejlede han Athenaierne, som nu omsider havde lettet Anker fra Arginussai, i Møde og fortalte dem, hvorledes det var gaaet med Eteonikos. Athenaierne landede saa først ved Mytilene, men sejlede straks igen bort derfra og over til Chios for at angribe Peloponnesierne dér; men de kunde intet udrette og sejlede derfor bort til Samos.

Kap. 7.

1. Hjemme i Athen afsatte man nu disse Krigsøverster med Undtagelse af Konon, og til Embedsbrødre for ham valgte man Adeimantos og Filokles². Af de Krigsøverster, der havde været med i Søslaget, vendte Protomachos og Aristogenes ikke tilbage til Athen; derimod sejlede de seks³ af dem hjem, nemlig Perikles, Diomedon, Lysias, Aristokrates, Thrasyllus og Erasimides. Saa snart de vare landede, anklagede Archedemos, som paa den Tid var Folkets Leder i Athen og forestod Uddelingen af Diobelien⁴, Erasimides for en Dom-

¹) Senere er han, som det fremgaar af II. Bog, Kap. 1, fra Methymna kommen over til Chios med sin Hær; hvorledes dette er sket, berettes ikke.

²) Se Anm. bag i Bogen.

³) Strategen *Archestratos*, om hvem vi intet høre, var efter Lysias (21de Tale, 8) falden under Kampene ved Mytilene.

⁴) *Diobelien* var en Art Fattigunderstøttelse, der var indført paa Forslag af Demagogen *Kleofon* (maaske 410, i hvilket Aar den først omtales i en Indskrift) og holdt sig til Slutningen

stol efter at have paalagt ham en Mulkt¹, idet han paastod, at han sad inde med nogle Penge fra Hellespontos, som tilhørte Folket; og desuden anklagede han ham for mislig Førelse af sit Embede som Krigsøverste. Domstolen bestemte da ogsaa, at Erasinides skulde kastes i Fængsel. Herefter gav Krigsøverstene i Raadets Forsamling en Skildring saavel af Søslaget som af den voldsomme Storm; og nu foreslog Raadsherren Timokrates, at ogsaa de fem andre Krigsøverst skulde lægges i Lænker og indstilles til Dom for Folkeforsamlingen, hvorefter Raadet lod dem fængsle².

af den peloponnesiske Krig; den var nødvendiggjort ved den under Krigen herskende Nødstilstand i Athen, hvor den sammenpakkede Befolkning for en meget stor Del var uden Erhverv og uden Midler, saa at den havde maattet sulte ihjel uden denne tarvelige Understøttelse. Navnet viser, at den bestod i en daglig Gave af to Oboler til hver af de erhvervløse og trængende Borgere. Midlerne dertil toges af Tempelernes Indtægter, som afleveredes til den højeste Finansøvrighed, Hellenotamierne; Uddelingen besørgedes af en Kommission, i Spidsen for hvilken en af Demagogerne plejede at blive sat.

1) Enhver attisk Øvrighedsperson havde inden for visse Grænser, som under Demokratiet efterhaanden bleve meget snævre, en fra gamle Tider nedarvet Ret til at diktere Borgere, der krænkede ham eller viste sig ulydige mod hans i Embeds Medfør givne Anordninger, en Mulkt; men vilde den paa-gældende ikke uden videre betale Mulkten, eller var der Tale om større Mulkter, maatte Embedsmanden indanke sin Kendelse for en Heliastdomstol, idet han dér optraadte som Anklager mod den, han havde paalagt Mulkten. Hvorledes det i dette Tilfælde med Erasinides har forholdt sig med Archedemos's Mulktpaalæg, kan ikke angives nærmere.

2) De 500's Raad, som paa denne Tid endnu havde den største Indflydelse paa Statens Regering, havde Myndighed til at lade enhver Borger fængsle og idømme ham Pengebøder, ja endog Dødsstraf. Dog havde der efterhaanden dannet sig den Regel, at enhver Borger, naar han ikke var beskyldt for Højforræderi eller Landsforræderi eller var insolvent Stats-skyldner, kunde fri sig for Fængsling ved at stille 3 Borgere

Derpaa blev der afholdt en Folkeforsamling, i hvilken baade andre og særligt Theramenes optraadte som Klager imod Krigsøversterne og sagde, at de fortjente at kræves til Regnskab, fordi de ikke havde optaget de Skibbrudne. At de nemlig ikke lagde nogen anden dette til Last, derom havde man et Vidnesbyrd i et Brev, han henviste til, et Brev, som Krigsøversterne havde sendt til Raadet og Folket, og hvori de ikke havde givet noget andet end Stormen Skyld for, hvad der var sket¹. Efter dette talte hver især af Krigsøversterne til Forsvar for sig i al Korthed; der blev nemlig ikke givet dem en bestemt Tid til at tale deres Sag i, saaledes som Loven bød. De fortalte da, hvorledes det hele var gaaet til, at de selv havde tænkt paa at sejle imod Fjenderne, men overdraget Optagelsen af de Skibbrudne til dygtige Mænd blandt Skibsbefalingsmændene, Folk, der allerede selv havde været Krigsøverster, nemlig Theramenes og Thrasybulos og andre lignende Mænd; hvis de altsaa, sagde de, overhovedet skulde rejse Beskyldning mod nogen for Forsømmelsen med at optage de Skibbrudne, var der ingen anden, de kunde rejse den imod end netop disse Mænd, som dette Hverv var blevet overdraget til. »Og det er ikke«, sagde de fremdeles, »fordi de anklager os, at vi vil lyve dem noget paa og sige, at det er dem, der er de skyldige; nej, vi hævder tværtimod, at det var Stormens Voldsomhed, der hindrede Optagelsen.« Til Vidner herpaa vilde de fremstille Styrmandene og mange andre af

af samme Censusklasser som han selv som Borgen for sig. At denne Regel ogsaa har været til paa den Tid, hvorom der her er Tale, viser Fremstillingen i det følgende; men maaske har den endnu ikke været saa bestemt fastslaaet, at Raadet jo nok har kunnet nægte at modtage Kautionsister, naar det fandt dette rigtigst.

¹) Som det ses, stemmer X.'s Beretning om Brevets Indhold ikke med Diodoros's (Anm. 2, S. 47).

dem, der havde været med om Bord paa Skibene. Denne deres Tale gjorde stærkt Indtryk paa Mængden til Gunst for dem; og der var mange private Borgere, der rejste sig op og erklærede sig villige til at gaa i Borgen for dem. Men saa besluttede man at opsætte Sagens Afgørelse¹ til en ny Folkeforsamling; det var nemlig nu blevet sent paa Aftenen, og man vilde ikke tydeligt have kunnet se og tælle Hænderne ved Haandsoprækningen; Raadet, bestemte man², skulde saa underkaste Sagen en forberedende Behandling og derefter i Folkeforsamlingen indbringe et Forslag om, paa hvilken Maade Rettergangen mod de Anklagede skulde føres.

2. Herefter skulde man fejre Festen *Apaturia*³, ved hvilken Broderskabernes og Slægternes Medlemmer samles med hverandre. Theramenes og hans Fæller havde nu maaget det saa, at der ved denne Fest mødte mange Mennesker i sorte Klæder og med tæt afklippet Haar⁴; og Hensigten var, at de skulde komme til Folkeforsamlingen⁵ saaledes, idet de naturligvis skulde gaa og gælde for at være Slægtninge af dem, der vare omkomne. De havde endvidere faaet Raadsherren Kallixenos

¹) Nu skulde nemlig Folkeforsamlingen ved Haandsoprækning, som var den almindelige Afstemningsmaade, have skredet til at stemme om, hvorvidt Krigsøversterne skulde kendes skyldige eller ej.

²) formodentlig uden at der blev foretaget nogen egentlig Afstemning over det herom af en eller anden Taler fremsatte Forslag.

³) *Apaturia* var en Fest, som fejredes af Folket i de fra ældgammel Tid af bestaaende og i det mindste oprindeligt paa Slægtskabsforholdet byggede Afdelinger af Borgerne, *Fratrier* og *Gener* (d. v. s. Broderskaber og Slægter). Den holdtes i 3 Dage i Slutningen af den attiske Maaned *Pyanopsion*, d. v. s. i Oktober eller først i November.

⁴) Begge Dele vare Tegn paa Sorg over nylig afdøde Slægtninge.

⁵) som vist blev afholdt umiddelbart efter Festen.

til at optræde i Raadet som Anklager mod Krigsøversternerne. Dernæst fik de Folkeforsamlingen kaldt sammen, og for den indbragte Raadet saa sit Forslag, som var stillet af Kallixenos og lød saaledes: »Efterdi Athenaierne i den forrige Folkeforsamling have hørt baade Anklagernes Beskyldninger mod Krigsøversternerne og disses Forsvar, skulle nu samtlige Athenaiere, inddelte efter Fyler, fælde Dom over dem ved Afstemning. For hver enkelt Fyle skal der opstilles to Stemmeurner; og ved hver enkelt Fyle skal en Herold udraabe, at enhver, der mener, at Krigsøversternerne have paadraget sig Skyld, idet de ikke have optaget dem, der havde sejret i Søslaget¹, skal lægge sin Stemmestenen i den forreste Urne, men enhver, der er af modsat Mening, skal lægge sin i den bageste Urne². Hvis den endelige Kendelse lyder paa, at de ere skyldige, skulle de straffes med Døden og overgives til de elleve Mænd³; deres Gods skal hjemfalde til Staten, og Tiendeparten deraf skal tilhøre Gudinden⁴. Der optraadte ogsaa som Taler i Folkeforsamlingen en Mand, som fortalte,

¹) Denne Betegnelse for dem, der vare omkomne, er naturligvis valgt med Flid, for at Strategernes Forsømmelse kunde blive stillet i et saa meget desto mere hadefuldt Lys.

²) Trods denne Bestemmelse har Afstemningen godt kunnet være hemmelig; enhver Borger fik nemlig to forskelligt mærkede Stemmestene, en gyldig og en ugyldig; den gyldige, som betegnede, hvad han vilde stemme for, lagde han saa i den forreste Urne, hvis han vilde stemme for »skyldig«, men i den bageste, hvis han stemte for »uskyldig«; og den anden Sten lagde han i den anden Urne. Saaledes kan det være gaaet til, og ved Afstemningsmaaden er der under denne Forudsætning ikke sket nogen Retskrænkelse. Derimod var det en yderst grov Retskrænkelse, at der skulde stemmes over dem alle 6 under eet, ikke over hver Mand for sig; og det maa jo Kallixenos's Forslag have gaaet ud paa.

³) Det var den attiske Øvrighed, der bestyrede Fængselsvæsenet og besørgede Henrettelserne.

⁴) d. v. s. Athena Polias

at han havde reddet sig ved at svømme paa en Melkasse, og hans døende Kammerater, sagde han, havde givet ham det Paalæg, at, hvis han blev frelst, skulde han bringe Folket det Budskab, at Krigsøverstjerne havde forsømt at optage dem, der havde kæmpet saa bravt for deres Fædreland.

3. Nu afgav Euryptolemos, Peisianax's Søn, i Forening med adskillige andre den Erklæring, at de indstævnede Kallixenos for Retten, fordi han, som de paastod, ved Affattelsen af sit Forslag ikke havde iagttaget de af Loven givne Forskrifter¹. Af Deltagerne i Folkeforsamlingen var der vel nogle, der billigede dette; men Mængden skreg op og raabte, det var oprørende, at man vilde formene Folket at gøre, hvad det vilde². Og da derefter Lykiskos stillede det Forslag, at ogsaa de her omtalte Mænd skulde rammes af den samme Dom som Krigsøverstjerne, medmindre de lod deres Stævning falde, gav Hoben paa ny under larmende Raab sit Bifald hertil, og saaledes saa' de sig nødsagede til at lade Stævningen falde. Nu sagde imidlertid nogle af Prytanerne³, at de ikke vilde stede Folket

¹) Sandsynligvis har den Ulovlighed, de sigtede Kallixenos for, netop bestaaet deri, at han havde foreslaaet Afstemning *en bloc* over samtlige 6 Anklagede. Euryptolemos anvendte her den for den demokratiske Forfatning ejendommelige »Anklage for lovstridige Forslag«, hvormed jeg har talt i mit Skrift: »Stat og Statsforfatninger i Oldtidens Hellas«, S. 143 f. E. har derved i det hele villet hindre, at det kom til nogen Afstemning over Raadets af Kallixenos stillede Forslag, og dette var ogsaa den rigtige Maade at gribe Sagen an paa; thi kom dette Forslag først under Afstemning, og blev det saa vedtaget, hvad der jo sikkert har været al Udsigt til, saa vilde dermed Ulovligheden i Paadømmelsesmaaden over for de Anklagede være legaliseret.

²) Folket skulde jo være suverænt.

³) Om *Prytanerne* med deres *Epistates*, se Thuk. I. Bd. Anm. bag Bogen S. 21 Anm. 1. Efter et Sted hos Xenofon (Me-

til Stemmegivning i Strid med Loven¹; men saa traadte Kallixenos op igen og rettede den samme Klage² mod dem; og Mængden raabte paa, at man skulde drage dem, der nægtede at gøre dette, for Domstolen³. Prytanerne bleve da bange og gik alle sammen ind paa at lade Folket stemme, alene med Undtagelse af Sokrates, Sofroniskos's Søn; han sagde, at han ikke vilde gøre andet end følge Loven i alle Henseender.

4. Herefter traadte Euryptolemos op paa Talerstolen og holdt følgende Tale: »Mænd fra Athen! Naar jeg træder op her, er det dels for at føre Klage over min nære og kære Frænde Perikles og min Ven Diomedon, dels for at sige noget til deres Forsvar, dels

morabilia I, 1, 18) skal *Sokrates* paa denne Dag have været Epistates.

¹) Disse Prytaner optog altsaa paa en Maade den Indsigelse, Euryptolemos havde ladet falde.

²) for Overgreb mod det suveræne Folk.

³) Prytanerne maa formodentlig herefter have afbrudt Folkeforsamlingens Forhandlinger nogen Tid for at træde sammen og forhandle indbyrdes om, hvad de skulde gøre med Hensyn til Spørgsmaalet om Afstemningen over Kallixenos's Forslag. Her kom Sokrates altsaa i absolut Mindretal, idet alle hans Kolleger besluttede sig til at bøje sig for Folkets Ønsker. Det er vel sandsynligt, at han derefter har maattet vige sin Plads som Epistates, og at en anden af Prytanerne er traadt i hans Sted; i alle Fald er der jo ikke nogen som helst Antydning af, at Folkeforsamlingen er bleven opsat til den næste Dag, for at man kunde faa en ny Epistates, som var mere medgørlig end Sokrates. Muligvis har derefter Prytanerne meddelt Folket, hvad Resultatet var blevet af deres Raadslagning; men deres Meddelelse om Sokrates's Vægning ved at føje sig har vel bevirket, at man ikke lige straks er kommen til at stemme om, hvorvidt det af Kallixenos paa Raadets Vegne stillede Forslag skulde vedtages eller ej; og under den herved indtraadte Standsning i Sagens Gang har da Euryptolemos gjort sit nye Forsøg paa muligvis at redde de Anklagede ved at stille det i hans følgende Tale fremsatte Ændringsforslag til Kallixenos's Forslag.

endelig for at tilraade eder det, der forekommer mig at være det bedste for Staten i dens Helhed. Jeg fører da nu Klage over dem, fordi de har bevæget deres Medanførere til at opgive deres Beslutning om at sende saavel Raadet som eder en Skrivelse om, at de havde paalagt Theramenes og Thrasybulos med 47 Skibe at optage de Skibbrudne, men at disse ikke havde gjort det. Dette har nemlig faaet til Følge, at de nu alle i Forening¹ maa bære Skylden for den Brøde, der særligt falder paa de to andre nævnte Mænd; og til Løn for den Godhed, de ved den Lejlighed har vist, bliver de nu rænkefuldt efterstræbte baade af disse Mænd og af adskillige andre, saa de staaar Fare for at miste deres Liv. Dog nej, saadan vil det ikke gaa, hvis I da ellers vil adlyde mig og gøre, hvad Ret og Gudsfrygt byder, gøre det, hvorved I snarest vil kunne faa Sandheden at vide og undgaa senere hen at maatte angre eders Færd, naar I finder, at I har forsyndet eder paa det groveste baade mod Guderne og mod eder selv². Det, jeg da vil tilraade eder, er noget, hvorved I vil kunne sikre eder imod at blive førte bag Lyset enten af mig eller af nogen anden, og hvorved I vil kunne komme til Erkendelse om, hvem der er de skyldige, for at I saa kan revse dem med den Straf, I selv vil bestemme, baade dem alle i Forening og hver enkelt for sig; I skal blot indrømme dem, om ikke mere, saa dog i det mindste een Dag til at føre Forsvar for sig, og I maa ikke stole paa andre snarere end paa eder selv.

Mænd fra Athen! I kender jo alle sammen Kannonos's Folkebeslutning³ og véd, at den er over-

¹) d. v. s. alle Krigsoversterne (eller i alle Fald de 6, der her staa som Anklagede).

²) d. v. s. mod eders egne Love og Retsregler.

³) Hvem denne *Kannonós* har været, og paa hvad Tid denne Folkebeslutning er tagen, som er bleven foreslaaet af ham og derfor bærer hans Navn, vides ikke.

maade streng; den byder, at hvis nogen bliver beskyldt for Højforræderi mod Athenaiernes Folk, skal han, fastholdt ved begge Arme, tale i Folkets Forsamling og forsvare sig mod Beskyldningen; og kendes han da skyldig i den nævnte Forbrydelse, skal han lide Døden ved at styrtes ned i Rakkerkulen¹, og hans Gods skal være Folkets Ejendom, og Tiendeparten deraf skal tilhøre Gudinden. Efter denne Folkebeslutnings Regler opfordrer jeg eder til at holde Dom over Krigsoversterne og, ved Zeus, først og fremmest over min egen Slægtning Perikles, om det saa behager eder; thi det vilde jo være en Skam for mig, om jeg agtede ham mere værd end hele Staten. Hvis I imidlertid ikke vil dette, saa hold Dom over dem efter den Lov, der gælder om Tempelranere og Forrædere, og som byder, at hvis nogen enten forraader Staten eller stjæler fra Templerne, skal hans Sag paadømmes ved en Domstol, og hvis han da kendes skyldig, maa hans Lig ikke begraves i Attika, og hans Gods skal være Statens Ejendom. Lad altsaa, Athenaiere, de Anklagede, hver enkelt for sig, faa deres Sag paadømt efter hvilken af disse to Lovregler I vil, saaledes at den Dag, Rettergangen skal finde Sted paa, deles i tre Dele: en, i hvilken I skal forsamle eder og siden gennem Afstemning afgøre, hvorvidt de maa anses for skyldige eller ikke, en anden, i hvilken Anklagerne skal tale, og en tredje, i hvilken de Anklagede skal forsvare sig. Hvis Sagen tages paa denne Maade, vil de skyldige blive ramte af den strengeste Straf, de uskyldige derimod blive frikendte af eder, Athenaiere, saa de ikke kommer til uretfærdigt at miste Livet. Og I vil da fælde eders

¹) *Barathron*, en brøndlignende Klippeafgrund Vest for Athen i Demos *Keiriadai*; senere kastede man blot de henrettede Forbryderes Lig ned deri, og endda ikke i alle Tilfælde.

Dom paa lovmæssig Vis, uden at krænke Religionen og uden at bryde eders Ed¹; heller ikke vil I gøre eder til Lakedaimoniernes Hjælpere og Forbundsfæller ved uden retslig Undersøgelse, tvært imod Lovens Bud, at tage Livet af de Mænd, der har frtaget hine 70 Skibe og sejret over dem.

Hvad er det egentlig, I er bange for, siden I har saa stort Hastværk? frygter I maaske for, at I ikke skal kunne domfælde eller frikende, hvem I vil, hvis I holder Rettergang efter Loven? Ja, men I vil ikke kunne domfælde eller frikende, hvem I bør², hvis I i Strid med Loven dømmer over alle de Anklagede under eet efter det Forslag, som Kallixenos har besnakket Raadet til at indbringe for Folket; nej, muligvis kan I da komme til ogsaa at dømme en uskyldig til Døden. Og det vil I saa senere hen angre; men husk eder dog om³ og tænk paa, hvor pinlig slig Anger er, og hvor lidet den paa det Tidspunkt kan nytte, oven i Købet naar den Afgørelse, ved hvilken I har fejlet, har drejet sig om et Menneskes Død. Aristarchos⁴, ham, som først havde været med til at styrte Demokratiet, og som siden forraadte Oinoë til vore Fjender Thebaierne, gav

¹) Der tænkes vel her (i alle Fald hvis Paadømmelsen skal foregaa i Folkeforsamlingen efter Kannonos's Regel) paa den almindelige Borgered, som alle unge Borgere maatte sværge, naar de bleve myndige, og hvorved de forpligtede sig til ubrødelig Lydighed mod de gældende Love. Ellers kan der ogsaa tænkes paa Heliastdommernes Embedsed.

²) Teksten er her fordærvet; jeg har i Oversættelsen sat, hvad Meningen syntes mig at kræve.

³) Euryptolemos sigter til, at Athenaierne ved forskellige andre Lejligheder have fældet uretfærdige Domme, som de senere have maattet angre; de kende altsaa af Erfaring, hvor slemt dette er, og maa derved føle sig opfordrede til at vogte sig for Gentagelse af sligt.

⁴) Om denne Mand og hans Forræderi berettes der hos Thuk. VIII, Kap. 98.

I en Dag til at forsvare sig, saaledes som han vilde, og indrettede overhovedet Rettergangen for ham ganske i Overensstemmelse med Loven; men saa vil I vel dog bære eder forførdeligt ad, hvis I forholder Krigsoversterne her denne selv samme Ret, — disse Mænd, som paa ethvert Punkt har gjort, hvad I kunde ønske eder, og besejret Fjenderne. Nej, gør dog ikke dette, Athenaiere, men behersk eder selv og overhold omhyggeligt de Love, der fremfor alt andet har skabt eders Størhed, og prøv ikke paa at gøre noget som helst uden at have dem med eder.

Vend ogsaa i Tanken tilbage til selve de Begivenheder og Forhold, under hvilke Krigsoversterne, efter hvad der menes, har forsyndet sig. Saa snart de efter at have sejret i Søslaget var gaaede ind til Land, vilde Diomedon jo have, at de alle sammen skulde sejle ud igen med Skibene i een lang Række efter hinanden og optage Vragene og de Skibbrudne; Erasinides derimod vilde, at de alle sammen saa hurtigt som muligt skulde sejle mod Fjenderne ved Mytilene; Thrasylos endelig sagde, at begge Dele kunde ske, hvis de lod nogle af Skibene blive tilbage dér paa Pladsen og med de øvrige sejlede mod Fjenderne; og hvis dette blev vedtaget, sagde han, skulde hver især af de otte Krigsoverster lade tre Skibe af sin Afdeling blive tilbage og desforuden Taxiarchernes ti Skibe, Samiernes ti og Nauarchernes tre. Dette udgør i alt 47 Skibe, saa at der var fire om hvert af Vragene, hvis Antal var tolv¹; og blandt de Skibsbefalingsmænd, der lodes tilbage, var ogsaa Thrasybulos og Theramenes, — han, som i den forrige Folkeforsamling er optraadt

²) Det er ovenfor (Kap. 6, 7) sagt, at Athenaierne i alt mistede 25 Skibe; de 13 af disse maa altsaa allerede før Søslagets Slutning være gaaede fuldstændig under med samt deres Mandskab.

som Anklager mod Krigsøversterne. Dette ordnede de nu saaledes, og med de øvrige Skibe sejlede de saa mod Fjendernes. Er der nu blandt alt dette noget, hvori de ikke har handlet dygtigt og rigtigt? Men saa er det vel dog ret og billigt, at de, der var blevne satte til at kæmpe mod Fjenderne, kun drages til Ansvar for de Fejl, de muligvis har begaaet i denne Kamp, hvorimod de, der var satte til at optage de Skibbrudne, men ikke gjorde det, Krigsøversterne havde befalet dem, maa stilles for Domstolen, fordi de ikke optog dem. Saa meget kan jeg dog sige til Forsvar for begge, at det var Stormen, der hindrede dem i overhovedet at gøre noget af det, Krigsøversterne havde truffet Anstalter til. Dette vil de kunne bevidne, der er blevne frelst ved egen Hjælp; og til dem hører een af vore Krigsøverster¹, som heldigvis reddede sig til Land fra sit synkefærdige Skib; og denne Mand, som dengang lige saa godt som nogen anden trængte til at tages op, forlanger man nu skal dømmes under eet sammen med dem, der ikke have gjort, — hvad der ikke var blevet paalagt dem! I har vundet Sejr og haft Lykken med eder, Athenaiere: bær eder da ikke ad som Folk, der har lidt Nederlag og Ulykke. Hvad der er sket, skulde ske efter Guddommens uafvendelige Vilje: paadrag eder da ikke Vanry for tankeløs Grumhed ved at dømme det som Forræderi, der kun var menneskelig Afmagt! Nej, det er langt retfærdigere at hædre Sejrherreerne med Æreskranse end at straffe dem med Døden, idet I lytter til nogle slette Menne-skers Tale.«

5. Efter at Euryptolemos havde holdt denne Tale, stillede han det Forslag, at de Anklagede skulde dømmes

¹) Efter Diodoros 13, 99 har det vistnok været *Lysias*, idet det fortælles, at Kalikratidas ved sit første Angreb gjorde hans Skib synkefærdigt.

hver for sig efter Reglerne i Kannonos's Folkebeslutning; Raadets Forslag gik derimod ud paa, at de alle sammen skulde dømmes under eet. Da der nu ved Afstemning skulde vælges mellem disse to Forslag, valgte de først Euryptolemos's; men saa nedlagde Menekles¹ en med Ed bekræftet Indsigelse mod Afstemningens Gyldighed, og det kom da til en ny Afstemning, hvorved de valgte Raadets. Og herefter fældede de saa Dødsdommen over de otte Krigsøverster, der havde været med i Søslaget; og de seks, der vare til Stede, bleve henrettede².

6. Men ikke lang Tid efter fortrød Athenaierne, hvad de havde gjort; og Folkeforsamlingen vedtog nu den Beslutning, at man maatte rejse Anklage først for den og siden for Domstolen mod dem, der havde bedraget Folket ved løgnagtig Tale, og at de skulde stille Borgen

¹) Vi véd hverken, hvem denne *Menekles* har været, eller hvorpaa han har støttet sin Indsigelse.

²) Diodoros (13, 102) fortæller følgende: »Da Dødsdommen var fældet, og Krigsøversterne skulde føres bort til Retterstedet af Bødlerne, traadte den ene af dem, *Diomedon*, frem og sagde under almindelig Tavshed disse Ord: »Athenaiere! Først vil jeg ønske, at den Bestemmelse, man har taget om os, maa blive til Held for Staten; men siden jo Skæbnen har hindret os i at opfylde vore Løfter til Guderne for Sejren, og det sømmer sig for eder at sørge herfor, vil jeg dernæst opfordre eder til at bringe de lovede Takofre til Zeus Frelseren, Apollon og Eumeniderne; thi til dem havde vi aflagt Løfter før den Kamp, hvori vi besejrede Fjenderne«. *Diomedon* blev nu efter at have sagt disse Ord ført bort sammen med de andre Krigsøverster for at lide den dem idømte Dødsstraf; men hos de gode Borgere havde han vakt stor Medlidenhed og fremkaldt deres Taarer; thi at den, der stod i Begreb med at lide en uretfærdig Dødsstraf, ikke ytrede et eneste Ord om sin egen Ulykke, men derimod forlangte, at der skulde bringes Guderne de lovede Takofre for den Stat, der forsyndede sig imod ham, var jo aabenbart et Bevis for, at han var en from og højsindet Mand, som ikke havde fortjent den Skæbne, der overgik ham.«

for sig, indtil deres Sag var bleven paadømt; blandt dem skulde ogsaa Kallixenos være. Foruden imod ham blev der da ogsaa rejst Anklage mod fire andre, og de bleve holdte indespærrede af dem, der vare gaaede i Borgen for dem. Men noget efter kom det til en Borgerkamp i Byen (den, i hvilken Demagogen Kleofon blev dræbt¹⁾), og under denne undveg disse Personer, førend Dommen over dem var falden. Kallixenos vendte siden tilbage til Byen samtidigt med Mændene fra Peiraieus²⁾; men han var Genstand for alles Had og omkom af Sult³⁾.

¹⁾ Det var i Tiden kort før Athens Indtagelse af Peloponnesierne, da Oligarcherne igen begyndte at rejse sig.

²⁾ d. v. s. Thrasybulos og hans Folk, se Slutningen af II. Bog.

³⁾ *Theramenes*, som i det mindste efter X.'s og til Dels ogsaa efter Diodoros Fremstilling havde spillet en lidet hyggelig Rolle ved denne Sag, blev vel ikke anklaget, men synes dog ogsaa at have paadraget sig Folkets Uvilje, da Omslaget i dets Stemning indtraadte. I alle Fald fortæller Taleren Lysias (13de Tale § 10), at han i Beg. af Aar 405 var bleven valgt til Krigsøverste for det følgende Aar, men ved den Prøvelse for en Heliastdomstol, som enhver Embedsmand efter sit Valg skulde undergaa, blev hans Valg kasseret.